

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR

EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ

FÉLÉVRE 10 PENGŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII. ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-61

A jeruzsálemi főmufti unokatestvérének szenzációs nyilatkozata a Palesztina-kérdésről

BESZÁMOLÓT

Az Egyenlőség és a macesz

Írta: HÁMOS GYULA

tartottak az Egyesült Keresztény-párt budai képviselői és ezen a beszámolón felszólalt Csilléry András, a keresztény községi párt vezére is. Wolff Károly méltó utóda — ahogy őt Ernst Sándor apostrofálta — beszédében a többi között tiltakozott az ellen, hogy a kereszténység és a katolikus egyház védelmi frontjáról az illetékesek által eltanácsolt zsidóság kiépített hadállásait a legitimizmus frontjára telepítse.

Nem tudjuk, pontosan ezt mondotta-e Csilléry András, mert értesüléseink a napilapok tudósításából táplálkoznak, de meg vagyunk arról győződve, hogy ezek a tudósítások pontosan adják vissza az elhangzottakat. Ha azonban valóban ezt tartotta volna szükségesnek leszögezni, „Wolff Károly méltó utóda”, akkor ehhez volna egyútmely hozzáfűzni valónk.

Először is mitéle védelmi frontról tanácsolták volna el a zsidókat és kik legyenek azok az illetékesek, akik az eltanácsolást végrehajtották? Ha arról a védelmi frontról van szó, mely a bolsevizmus új térfoglalásával szemben akar védőgátat alkotni, akkor nem hiszünk, hogy erről a frontról a zsidóságot bárki is eltanácsolta volna, mert elképzelhetetlen, hogy Csilléryn és elvbaratain kívül akadjon felelős politikus az országban, aki bárkit is eltanácsolna erről a frontról, aki a védekezés feladatából őszintén ki akarja venni a részét. Már pedig a zsidóságnak meggyőződésén felül minden egyéb oka is megvan rá, hogy a bolsevizmus elleni védekezésben teljes erejével vegyen részt, mert az eddigi tapasztalatok megmutatták, hogy a bolsevizmus győzelme egyet jelent a zsidóság katasztrófájával úgy vallási, mint gazdasági tekintetben. Hiszen látjuk Szovjet-Oroszország példáját, ahol a zsidó gyárosnak, kereskedőnek, tőkésnek va-

A „Virradat és a macesz” címen cikket közölt az Egyenlőség december 9-iki számában. Az Egyenlőséget, — dacára alacsony árának és nagyszámú, bár sokszor különös hirdetéseiének, — a hitközségnek oly nagy összeggel kell támogatni, amely példátlan a felekezeti sajtó történetében. Eppen ezért úgy véljük, a felekezeti közvélemény érdekében is helyénvalónak tartjuk, ha a hitközség, vagy az Izr. Országos Iroda bizonyos cikkeket előzetes bemutatását elrendelné. Ezt kívánja a közvélemény is, amelynek adópénze teszi lehetővé, hogy az Egyenlőség hetenkint dömping áron megjelenhet.

Ez esetben nem kerülhetett volna sor az idézett cikkre, amely megcáfolja a pesti izr. hitközség nagyteljes elnökét, mert éppen egy héttel előbb nyilatkozott az Egyenlőségben, e sorok írójának a macesz ügyben írt cikke miatt, mely a hitközség választmányi ülésén szóba került. Az elnök úr kijelentette éppen az Egyenlőség kérdése, hogy a macesz cikke vonatkozóan semmilyen nyilatkozatot nem tett. Egyébként a

cikkben foglaltak nem is adtak okot,

hogy a cikk íróját személyében sértse.

gyona és existenciája, a koldusszegény, éhez, nincstelen, de mélyen vallásos, és csak a tradíciónak élő zsidó tömegeknek pedig vallása szabad gyakorlásának lehetősége esett áldozatul a bolsevista átalakulásnak.

Szó lehet még a nyilas-, horog-, kaszás- és egyéb keresztiek elleni védekezés frontjáról. Hát ezen a frontról azután valóban teljes szívvel és lélekkel harcolhat a zsidóság is. Aki őt erről eltanácsolja, az valóban csak a gyűlölet szításának és terjesztésének kérdésében lehet illetékes, minden másban teljességgel illetéktelen.

Marad a királyság eszméje. Nem hiszünk, hogy innen bárki is eltanácsolta volna a zsidóságot, mert véleményünk szerint például a legitimizmus vezetői több joggal híhetik az általuk vezetett fronthoz tartozónak

Vázsonyi Jánost, Károly király miniszterének fiát, mint — mondjuk — magát Csilléryt, akinek elvbarátai az antiszemizmusból oly minősíthetetlen hangú plakátokban és pamfletekben helyezkedtek szembe a királyság eszméjével, illetőleg a királyi családdal. De ettől eltekintve, a zsidóság, mint olyan, nem is sorozható be a királyság, illetőleg legitimizmus hadseregébe, mert ha Vázsonyi legitimista és royalista is, az a zsidó egyetemi hallgató, aki Budáországnál eselést, aligha volt az.

Nem, Csilléry András nem ezekről a frontokról akarja eltanácsolni a zsidóságot, hanem a megélhetés, az emberi méltóság és jogegyenlőség frontjáról. De innen az elmut évszázadok alatt Hámántól—Istóczyig sokan kísérelték meg eltanácsolni a zsidóságot és egyiküknek sem sikerült.

A Zsidó Élet a macesz-üzemre vonatkozó adatait nagyrészt az előjárásági jelentésből vette. A cikkíró nagyon jól tudja, hogy a folyó kampányra készülő maceszt nem 30 filléres lisztből fogják sütni, hanem 40—42 filléres lisztből. Aki pedig olyat állít, hogy

egy kiló macesz előállítására
30 fillér, az tényleg példátlanul tájékozatlan.

Hogy a pesti hitközség keres vagy ráfizet a macesz üzemre, azt nem az Egyenlőség fogja megállapítani. Meg kell jegyeznünk, hogy a szegény és tönkrement zsidó emberek ezrei nem kapják teljesen ingyen a maceszt, mint ahogy az Egyenlőség állítja, hanem minden kiló után 36 fillér értékű gabella-jegyvet kell beszolgáltatniok. *Teljesen ingyen* csak a közéleti előkelőségek kapnak maceszt a hitközség előjáráságától. „megkülönböztetett tiszteletük jeléül.”

A mi részünkről csak dícséretet mondhatunk az előjáráságnak, hogy ügyes üzleti érzékkel azon van, hogy minél több maceszt állítson elő, sőt szállítson külföldre is, mert ezáltal nagyon fontos

nemzetgazdasági tevékenységet

fejt ki, mikor — tudjuk — a nullás lisztet külföldön eladni nem lehet, belföldön pedig túlprodukciónak van, így a nullás lisztnek a vallási életbe való erőteljes beapcsolása a fogyasztás fokozása egyben a hazai agrárpiac érdekét szolgálja.

A macesz céljára szolgáló nullás liszt nem hasonlítható a keresztény közönség karácsonyfájához. Míg a karácsonyfát külföldről importálják s így

vámárút

képez s ez természetesen megdrágítja a karácsonyfát, addig a liszt belföldi termék, így vámköltség nem terheli, ellenben lisztadó drágítja a lisztet, melyből a macesz készül.

Nemcsak a pesti hitközség tagjai drágálják a macesz 1.40—1.50 pengős eladási árát, amely nincs arányban a liszt beszerzési árával, hanem, szomorúan humoros, még a Virradat is, vagyis azok a keresztény vallású fogyasztók, kik már megvannak szokva ahhoz,

hogy karácsonyra a pesti izr hitközség előjáráságának jóvoltából a jóízű maceszt ropogtassák reggeli vagy uzsonna-kávéjukhoz. Valószínűleg ez adta az impulzust

a Virradatnak, hogy a macesz árát felhánytorgassa, mert hiszen erre alkalma lett volna a júniusi cikkre való hivatkozással számtalanszor.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

Hönig cs. kir. kapitány

Tekintetes Zsidó-község

Óbudán.

Ezen írással zennel kijelentem a tekintetes Zsidó Községnek, hogy mindazon jogokat, melyeket őseim útján Óbudán élvezek, vagy mikre jogosítva vagyok, testvéreim javára minden tekintetben átengedem és annál fogva ezen írássom alapján soha ezen jogokra és előnyökre igényt vagy követelést támasztani nem fogok.

Minek nagyobb hitelül sajátkezű aláírásom és pecsétem.

Kelt Bécsben, 1821 dec. 31.

H. P. Hönig s. k.
cs. és kir. kapitány.

(Alatta héber aláírással: „Hk. (a szegény) Dávid reb Hersch fia. A pecsét rajza a név kezdőbetűi, fölöttük kinyújtott kézben meztelen kard. Mellékelve egy levél a következő jellel: Ezen írássom szól fivéremnek, Hönig Mózes Löbnek.)

Bécs, 1821 dec 31-én.

Kedves Testvérem!

Kívánságodra mai napon az óbudai Zsidó Községnek levelet írtam, melyben mindnyájatok javára minden jogomról és előnyömről lemondok. Többet mostan érteket nem tudok tenni, mert nekem is három gyermekem van. Maradok hű testvéred:

Hönig, cs. kir. kapitány.

(Alatta a fenti héber aláírás.)

Az eredetiben meglévő és német nyelven írt levelek önként felvetik a kérdést, hogy lehetett egy óbudai zsidó fiúból, ki itt legfel-

jebb a „minta-elemi főiskolát” végezte, 1821-ben császári királyi kapitány Bécsben? Mi volt a fényes pályafutás története?

Az utána való kutatásom során ráakadtam Wertheimer József Kalender und Jahrbuch für Israeliten c. évkönyvének 1854—55. évi évfolyamában a közös hadserég zsidó tisztjeinek sematizmusára. Egy ottani jegyzetben ráakadtam Hönig Dávid óbudai születésű kapitány adataira.

Károly Lajos főherceg, Teseheni herceg, a híres, anyai csatát vezetett, hadvezér életét az 1809 július 5-ikén és 6-ikán lefolyt asperni csatában *Hönig Dávid katonamentette meg* és eme érdemeiért nevezte ki I. Ferenc császár és király hadnaggyá. Később főhadnagyi, majd kapitányi rangra emelkedett.

Megmaradt hű zsidónak, ámbár éppen ezen évkönyv említi a zsidó tisztokról írt cikkében, hogy az erre a rangra feljutott magyar és cseh származású zsidók közül sokan kiternek. Morva és galíciai származású soha. Hönig százados még e pozíciójában is úgy írta alá magát héber írással, mint az óbudai iskolában tanulta, Haktont Dávid ben reb Hersch.

Óbudai incorporált zsidónak lenni olyan büszkeség volt és az illetőknek jártukban-keltükben anyai törvényes védelmet nyújtott, hogy e jogok testvéreire való átruházása is értéket jelentett. Mint a levélből kitűnik, ők maguk kérték és ennek teljesítése a kor viszonyai mellett is testvéri jóeszelekedet volt. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy akkor már közel száz éve állott fenn Óbudán Zsidó Község saját egyházi és világi vezetése alatt, míg a bécsi zsidóság közösségének még a hitközségi cím felvétele sem volt megengedve és még súlyos elnyomatás alatt szenvedett.

26 éve fennálló

BODNÁR

cég az összes RÁDÍO típusokat díjtalanul bemutatja
az összes Részlet Csere
Vilmos császár-ut 60 Ájjevezék ingyen

A jeruzsálemi főmufti unokatestvére nyilatkozik az arabok céljairól

Palesztina problémájának van megoldása mondja Musa Husseini

London, 1937 december

— A „Zsidó Élet” tudósítójától —

A londoni egyetem új felhőkarcolójának árnyékában húzódik meg a nagyrészt zsidó pénzből épült *University College*. Ebben az egyetemi kollégiumban tanul a jeruzsálemi főmufti unokatestvére *Musa Husseini*. A sors kegyetlen iróniája, hogy míg két kiváló fiatal zsidó tudós vértanúhalált szenved Erec Jiszroelben, *Musa Husseini* a Bibliának szépségeiről vitatkozik Londonban a zsidó hallgatókkal.

Az elmúlt héten a *Londoni Izraelita Főiskolai Hallgatók Szövetsége* *Musa Husseini* látta vendégül. A megnyerő és előkelő zsidó típusú *Husseini*t barátságos taps fogadta. Noha nem jó angol szónok, előadását mégis mindenki a legnagyobb érdeklődéssel követte.

— Nem vitatkozni jöttem — kezdte meg előadását a főmufti unokatestvére —, hanem azon meggyőződésemnek kifejezést adni, hogy *Palesztina problémájának van megoldása és ez a megoldás szükséges*. Az egyetemi diákság tudományos és tárgyilagos légkörében a kérdést nyugodtabban lehet szemügyre venni.

— Hogy lehet a zsidó és arab érdekeket összeegyeztetni. *Ami a zsidó óhaja — az az arab aggálya. A zsidók maguk közt sem egyeznek meg Palesztina célját illetőleg*. Egyesek pusztán kulturális központot akarnak teremteni a zsidó génusz akadálytalan továbbfejlesztésére. Ez elé nem gördíténe akadályokat az arabok. *Még a nemzeti otthon ellen se lenne kifogásuk*, amennyiben ez a zsidó menekültek egy részének hajlékot nyújtana. Sőt, az arabok készek lennének őket a testvérállamokba is befogadni. Véleménye szerint, azonban, *a zsidó kérdést nem lehet megoldani a zsidóknak Palesztinába való exportálásával*. Lord *Samuel* számítása szerint Erec Jiszroél 3

millió lakost fogadhat csak be. *Az arabok nem elleneznék egy vagy másfél millió zsidó letelepedését*. Annak nincs értelme, — jelentette ki kesernyész humorral, — hogy Palesztinában nagy internáló táborot teremtsenek *Nemzeti Otthon* név alatt. A zsidóknak a kevésbé népes országok felé kellene gravitálnia és legfőképpen *nyomást gyakorolni a zsidóüldöző államokra*.

Az arabok nem zsidóellenesek, de — folytatta felmelegedve *Husseini*, — *ellenzik egy zsidó állam megalapítását*. A zsidók nagyrésze nem rokonszenvezik ezzel a tervvel. *Egy palesztinai kormány éppúgy nem tudna védelmet nyújtani a zsidóknak, mint a cári Oroszország nem tudta megvédeni a szlávokat*. Továbbá az arabok tizennygy évszázadon át birtokolták a Földet. (Melyre a vitában megjegyeztem, hogy a zsidók 20 évszázadon át birtokolták Erec Jiszroelt és már 20 évszázada remélték egykori országuk felszabadulását). Azt se felejtjük el, — folytatta *Husseini*, — hogy *egy zsidó állam nem állhat fenn, ha ellenséges hatalmak veszik körül*. A zsidó Palesztina őket képezte az arab Ázsia és Afrika között. Ennek természetes folyománya az, hogy a zsidó kormány kényszerítve lesz egyik, vagy másik birodalmi politikának eszközévé válni.

De van megoldás. Múlt évben Prof. *Magnesszel* értekezett és megegyeztek több pontban. A zsidók állandó népessége az 1 a 3-hoz arányt nem lépné túl. Vagyis a zsidók képeznék a palesztinai nép egyharmadát. Két házból álló törvényhozó testület védné meg a zsidó és arab érdekeket. Ez a palesztinai arab-zsidó állam olyan helyet foglalna el a Brit birodalomban, mint Egyiptom. Palesztina léterdeke megkívánja, hogy szoros gazdasági együttműködésben legyen a többi testvér államokkal.

Palesztina felosztása nem lehet megoldás, mert míg eddig két

közösség harcolt egymással, ezután, mint két nemzet háborúviselési joggal felruházva támadnának egymásra. Kantonra osztás pedig csak imperialista érdeket szolgálna.

Előadását a Korán idézésével fejezte be: „Ne gyűlöld túlságosan ellenségedet, mert egy napon barátoddá válhat.” — Ha harcolunk, — fejezte be *Husseini* — angol szellemben, harcoljunk sportszerűen.

Így halljuk Londonban Jákob szelíd hangját és Palesztinában Ézsau fegyverének ropogását.

Ernthal Emil

Lehet-e Stern Samut dicsérni?

Vettük a következő levelet: Tisztelt Szerkesztőség!

Mint a felekezeti lapok hűségese olvasója, azon kérdéssel fordulok a „Zsidó Élet”-hez, hogy elvi akadályokba ütközik-e, olyan cikk megjelentetése, mely e lapnak hitközséghez való állásfoglalásával nem éppen egyező, viszont az igazságnak, mindenképen helytálló tények leszögezése.

Méltán válaszolnak kérdésemre azal az indokolt viszontkérdéssel, hogy miért óhajtom véleménynyilvánításommal, vagy irodalmi képességeim ilyen irányú kiélésével, épen a „Zsidó Élet”-et boldogítani. Ezzel az eshetőséggel is számolva azonnal válaszolok.

A felekezeti sajtó bármely organuma kétségtelenül elfogadná irómat. Hogy speciálisan a „Zsidó Élet”-hez ragaszkodom, annak oka több összetevőből adódik. — nem utolsó helyen áll ezek között felekezeti sajtókkal szemben megnyilvánuló bizalmatlanságom. Az igazság manapság nehezen tör utat, alig kísérlék már meg hirdetését. Ha valaki ilyen feladatra vállalkozik, számtalan fűrészszem figyel fel, ösztönszerűen felvetődik a vád, milyen mellékgondolattal tette. Mi lehet az érdeke? En pedig sine ira et studio akarok írni. Most már érte Főszerkesztő Ur, hogy miért épen a „Zsidó Élet”? A „Zsidó Élet”-ben akarom napvilágra hozni, hogy mennyire helytálló Heine mondása: „Der Diamant könnte sich drauf etwas emilden, wenn ihn ein Dichter mit einem Menschenherzen vergliche”, hitközségünk elnökére. Szíves választát várva

maradok tisztelettel
egy előfizető

Tisztelt előfizetőnk, ime lapunk nyilvánossága előtt válaszolunk kérdésére: Mi minden cikknek helyet adunk, ha a benne foglaltakkal nem is egyezik a véleményünk, de közérdeket szolgál. Lássuk tehát a cikket!...

A SZIDRA MARGÓJÁRA A Lipótváros a számok világában

Sömész

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Vájókóm melech chódos ál mic-
rajin áser ló jódá esz József — Uj
király támada Egyiptomban, aki
Józsefet nem ismerte vala”. A fa-
raó nem ismerte Józsefet? A nagy
eseményeket a következők nemzedék
már elfelejtette? Elfelejtették, hogy
éhínség volt Egyiptomban, hosszú
hét évre terjedő éhínség, amelyből
József mentette meg Egyiptom né-
pét? Hihetetlen, hogy ne lett volna
erről valami krónikai följegyzés.
Csak úgy érthető ez, ahogy a Tal-
mud mondja: „Döhódé dámé kómán
dóló jódé léh kólál.” Nem akarta is-
merni Józsefet.

S oh hányszor ismétlődött ez meg
rajtunk! Mérheteretlen szellemkö-
lői szolgálattal tettünk az emberiség-
nek s erről nem akartak tudni sem
a középkorban s nem akarnak tud-
ni ma sem. Amit a faraó foganato-
sított Izrael ellen, az történiük más
formákban mivelünk is: „Hóvó nisz-
chakmóh ló pen jirbeh — Nosza
bánjunk okosan, hogy el ne soka-
sodjék”.

Hatalmasnak, gazdagnak tartanak
bennünket, holott koldusszegények
vagyunk, fogyunk, apadunk, gyön-
güllünk, mint egy megbízható kimu-
tatás épen most adta tudtára a vilá-
gnak — s tesznek ellenünk, hogy
ne erősödjünk még jobban. „Pen
jirbeh!” Nem zajosan hangoskodva,
hanem szép esendően tesznek lehe-
tetlenné, tehetatlenné téve bennün-
ket. S hogy teljes legyen a hasonlós-
ág a ma s a hajdan között, a visz-
szaszorítás már az ifjúságnál kez-
dődik, a magyar nemzet lelkületétől
idegen „numerus clausus” törvénye
alappán, ahogy a faraó is a gyer-
mekeknek kezdte Izrael apasztását,
elrendelvén: „Kol hábész hájilól,
hajjóróh tashiehu — Minden fiút,
aki születik, vessetek a folyóvízbe.”

De a faraó terve meghiusult,
ahogy minden azutánvaló faraói
terv is meghiusult, mert mi az
Örökkévaló Tanának vagyunk a né-
pe, a Tan örök „ómeresz loád” s
örökéletű Izrael is s semmi megse-
misítő terv vele szemben a jövőben
sem sikerülhet, mint mondotta már
a prófétaí íge is: „Kol kóli jueár
olájeh ló jielóch — Egy ellenek
kóvácsolt fegyver sem lesz jószere-
nés.”

E héten egy feltűnő felszólalás
hangzott el a Turul jobboldali
egyetemi ifjúsági alakulatban. Azt
mondotta az előadó, hogy a Lipótvá-
rosban *egy igaz magyar sincsen*,
vagyis az ismert frazeológia szerint
itt csupa zsidó lakik.

Abrahám ősapánk, tudvalevőleg
a bűnös Szodoma számára is kegyel-
met kért, ha őt igaz ember találták
benne. Míg a Turul fordított
Abrahámja a keresztényeket is zsi-
dóknak nyilvánítja, csak hogy a zsi-
dóságon üssön egyet.

Pedig csak fel kellett volna ütni
Budapest Statisztikai Évkönyvét és
ebből a következő adatokat kiol-
vasni:

A Lipótváros lakosságának fele-
kezetek szerint való rétegződése az
1936. évi Évkönyvben közzét és 1930-
ban megejtett összeírás szerint:

	Százalék
Róm. kat. — — — —	31.163 46,9
Ág. evang. — — — —	3.014 4,5
Ref. — — — —	6.591 9,9
Izraelita — — — —	24.605 37,0
Gör. kat. — — — —	498
Gör. kel. — — — —	192
Unit. — — — —	217 1,7
Baptista — — — —	20
Egyéb — — — —	13
Összesen: 66.413	100,0

*Tehát a kerület lakosságának csak
37%-a zsidó, a túlnyomó része ke-
resztény, sőt közel a fele katolikus.*
Ime a valóság és ime a demagó-
gia.

De még tovább mehetünk és meg-
nehezíthetjük, miből él a Lipótváros la-

kossága és akkor még világosabban
kiténik, hogy itt sem csupa gazdag,
gondatlan ember lakik:

Munkás — — — —	16.931
Közzszolg. altiszt — — — —	3.388
Iparos — — — —	3.867
Kereskedő — — — —	5.912
Kofa, utcai, piaci árus — — — —	318
Önálló, közl. vállalkozó — — — —	204
Magántisztviselő — — — —	13.746
Köztisztviselő — — — —	3.931
Szabadjfoglak. — — — —	6.165
Nyugdíjas, vagyonbérli — — — —	7.130
Egyéb, ismeretlen — — — —	7.759

Összlakosság (1934-ben): 73.154

A további tüzetes vizsgálatnál
még több érdekes adatot is találunk,
így például, hogy 3739 lakásban al-
bérlet tartanak, hogy a lakások kö-
zül 10.553-ban nincs eselédzsoba,
8778-ban nincs fürdőszoba és 73 kö-
zöskonyhás lakás, ezekben bizonyá-
ra nem „gazdag” zsidók laknak, sem
a 23.282 egyszobás és a 132 csak
konyhából álló lakásban. Ha föltéte-
lezzük, hogy a gazdagok a komfor-
tos lakásokat keresik, akkor azt lát-
juk, hogy csak 11.075 lakás parket-
tázott, csak 3560 tapetázott, csak
2735-ben van központi fűtés és csak
1917-ben melegvízszolgáltatás.

A rideg számok világánál így
foszlanak szét a hangzatos szövegek
és ilyen képet kapunk a Lipótváros-
ról akkor, ha nem a szónokok min-
den alapot nélkülöző, uszításra al-
kalmatlan beszédeit, hanem a valósá-
g — r — nd.

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak

A hitvesi kegyelet örökődik is-
tenben boldogult *Kecskeméti Vil-
mos* sírhalmán, *de a köznének is
vannak kötelességei* a nagyszerű
tollú újságíró, a jó magyar em-
ber, a buzgó zsidó emlékezetének
fenntartása, megörökítése iránt,
aki agyával, lelkesedésével és hü-
ségével gazdagon megteremtette a
felekezeti élet ugarát. Nem volt
üzletember, még kevésbé jó kal-
már, nem is akart az lenni. Nem
adta bérbe tollát, nem hagyott
hátra anyagi javakat gya-
szoló családjá számára, melynek
otthona az ő második temploma
volt. Az első a zsinagóga, melyért
meleg szívvel, önzetlenül küzdött
utolsó lehelletéig. Fölötte érdemes
arra, hogy a *zsidó közélet lerója
únta érzett háláját*, s hogy a síre-
mléken, melyet hamvai fölé szán-
tunk nyoma legyen annak a nagy
elismerésnek, mely olvasói táborát
életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a ma-
gyar zsidósághoz, segítse elő azt
az óhajításunkat, hogy

KECSKEMÉTI VILMOS

hirtlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója
és szerkesztője sírhalmát mielőbb
díszíthesse az ő munkálkodásához
és a felekezet halálához méltó síre-
mlék.

Budapestben, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,

Cserkúti Engel Györgyné,

sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác

m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Fekeli Sándor író,

a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hirdlapíró,

János Engel József

m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke

Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Eddig befolyt adományok

Klein Béni	356	P
Weinberger Dániel	1	P
	1	P

A Budai Chevra reális költségvetése

Vasárnap, december 12-én tartotta költségvetési közgyűlését a Budai Chevra Kadisa képviselőtestülete.

Bíró Géza min. tan. elnök nyitotta meg a közgyűlést.

— Néhány hónapja már — mondotta megnyitó beszédében — hogy a közgyűlésnek nem volt alkalma a Chevra Kadisa ügyeivel foglalkozni, mindig ünnepélyes alkalomnak tekintjük, ha a képviselőtestület tagjaival együtt lehetünk és megbeszélhetjük dolgainkat. Habár a mai ülés nem olyan jelentőséggű, mint a rendes évi közgyűlés, amikor gazdálkodásunkról beszámolunk, de jelentős az is, hogy egy évre előre programot ad a Chevra vezetősége és azt a képviselőtestületet bírálata alá boesájtja.

Ezután meleg szavakkal üdvözölte az elnök dr. Kriszhaber Adolfot, a Budai Izr. Hitközség elnökét, aki megjelenésével ismét tanujelét adta annak, milyen szeretetteljes érdeklődéssel kíséri a Chevra ügyeit. Üdvözölte továbbá dr. Vidor Pál rabbit, mint a rabbinátus képviselőjét, majd kegyeletteljes szavakkal emlékezett meg Pick Józsefről, aki a végrendeletében jelentős hagyományt juttatott a Chevra-nak és az agyancsak elhunyt Gottesmann Mór és Pollák Manó képviselőtestületi tagokról, majd közli, hogy a napirend első pontjaként szereplő költségvetést a pénzügyi előjáró betegsége miatt a központi igazgatásra vonatkozóan elnök, az intézményekre vonatkozóan pedig Herzl Béla intézményügyi előjáró fogja előterjeszteni.

— A központi költségvetés összeállításánál általános irányelvek az eddigiek voltak, úgy a bevételeket, mint a kiadásokat a tényleges gyakorlatnak megfelelően állították össze, mégis úgy, hogy a bevételeket a várható legkisebb, a kiadásokat a bekövetkező legnagyobbnak összegben állítottuk be. Így a realitástól talán eltértünk és a kimutatási hiány nagyobb, mint amennyi a gyakorlatban jelentkezni fog, de ez sokkal kisebb baj, mintha az ellenkező végtelme estünk volna.

Ezután a közgyűlés a központi igazgatás költségvetését általánoságban egyhangulag elfogadta.

A részletes tárgyalás alkalmával a kiadási tételek ismertetése során felhatalmazást kért az elnök arra, hogy az elnökség a Chevra alkalma-

zottai részére ebben az évben is egy-szeri rendkívüli segélyt utalhasson ki, úgyszintén egy kisebb mértékű, körülbelül az állami alkalmazottak fizetésemelésének megfelelő fizetésrendezést hajthasson végre. Bejelentette az elnök, hogy Pick József chevra-tag végrendeletében a Chevra-ra hagyományozta Erzsébet körüti háza egy részét, ami körülbelül 100.000 pengő vagyon szaporulatot jelent, de ez egyelőre csak jövedelemesökkenéssel jár, mert a háznak élő használóvezei vannak, viszont az átírási és egyéb költségeket viselni kell. De ennek nincs jelentősége, hiszen a Chevra örök időkre szól.

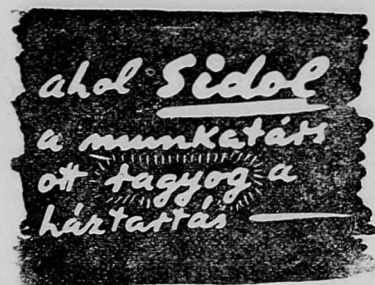
A közgyűlés részleteiben is elfogadta a központi igazgatás költségvetését, majd áttértek az intézmények költségvetésére, melyet Herzl Béla intézményügyi előjáró terjesztett elő. A Maros utcai kórház költségvetésével kapcsolatban arra kérte a tehetősebb tagokat, hogy ágyalaptványokkal járuljanak hozzá ennek a nagyszerű intézménynek fejlődéséhez.

A bevételi tételeknél Brück Miksa képviselőtestületi tag mondott általános helyeslés kíséretében köszönetet Bíró Géza elnöknek azért a példás és kiváló munkáért, melyet a Chevra vezetésével végez. Az elnök két éve megígérte, hogy a Chevra hájóját révbe fogja vezetni és ennek az ígéretnek száz százalékban eleget is tett.

Bíró Géza elnök meghatott szavakkal köszönetet mondott a jóleső elismerést és ígéretet tett, hogy munkakészsége és akarata a jövőben sem fog esökkenni.

A kiadási tételeknél Ádám Gyula mondott köszönetet a kórház orvosi karának, elsősorban dr. Jarnó Leó főorvosnak és az előjáróságnak a kórház nagyszerű vezetéséért. A közgyűlés ezután úgy a Maros utcai kórház, mint a Zugligeti gyógyintézet költségvetését egyhangulag elfogadta.

A napirend következő pontja egy előjárósági tiszti betöltése volt, melyre a közgyűlés az elnök indítványára egyhangulag, nagy lelkesedéssel Vető Sándort választotta, meg, aki oly gyakran, így legutóbb a Lágymányosi templom és a Nőegylet szeretetiházának építése alkalmával tett tanúbizonyságot nemcsak meleg zsidó szívről és segítő-

készségéről, hanem arról is, hogy nála megfelelőbbet és méltóbban a megüresedett előjárói tisztre találni keresve sem lehetett volna.

Dr. Bíró Géza elnök meleg szavakkal iktatta be méltóságába az új előjárót, majd titkos szavazással megválasztották az orvosi kuratórium tagjaival Schiffer Mórnt, dr. Béla Pált, Boros Arturt, Breszlauer Arturt, Buchbinder Márkot, Fried Ignácot, Goldberger Ignácot, Goldberger Sándort, Hoffer Bélát, dr. Katona Józsefet, Káldi Lajost, dr. Keller Józsefet, Márton Henriket, dr. Pásztó Edét, dr. Révész Károlyt, dr. Schulmeister Mártont és Szirmai Emilt.

A választás eredményének kihirdetése után Apor Albert mondott valamennyi tag nevében köszönetet Bíró Géza elnöknek, aki mint József Egyiptom ügyeit, hozta rendbe a Chevra pénzügyi gazdálkodását, Löwy József választmányi tag szintén az elnök érdemeit méltatta felszólalásában, amit az elnök meleg szavakkal köszönt meg.

Ezzel a közgyűlés véget ért.

— Fuchs József nyugalomba vonult. Négy évtizedes értékes munka után nyugalomba vonult Fuchs Vilmos, a szegedi zsidó iskola igazgatója, aki egyben a szegedi Chevra fáradhatatlan főtitkára is. Fuchs Vilmos négy évtizedes munkássága alatt egész generációkat nevelt fel és tanulóiba azt a meg nem alkuvó zsidó érzést oltotta be, mely őt áthatotta. A szegedi zsidó hitközség december 6-án bensőséges ünnepség keretében búcsúzott tőle. Dr. Biedl Samu méltatta érdemeit, majd Kiss Károly tanfelügyelő nyújtotta át a kultuszminiszter elismerő oklevelét. Fuchs Vilmos megindultan mondott köszönetet az elismerésért és hitelt tett, hogy továbbra is a régi energiával és törhetetlen lelkesedéssel fogja a magyar zsidóság ügyét szolgálni. Fuchs Vilmos unokaöccse néhai Fuchs Mórnak, a nagyváradiak híres főrabbiának.

A zsidók vallási beolvadása

Irta: dr. RÓZSA IGNÁC

I.

Midőn a középkor fanatikusa az elé a dilemma elé állította a zsidókat, hogy vegyék fel a keresztiséget, vagy hagyják el szülőföldjüket, honukat, bizonyára azt hitte, hogy Isten nagyobb dicsőségére cselekszik. Égre fordított szemekkel nem is láthatta meg azon szenvedést, amelyet százezreknek okozott. S miközben anyák rémes jajkiáltása verte fel az elhagyott ghetto esődjét és az országútak megteltek a fáradtságtól és betegségtől megtizedelt zsidók holttestével, szent mosoly játszadozhatott ajakán...

A szellemi szabadság hívei már már azt hitték, hogy a fanatikuskok szenvedélytől hajtott korszaka végleg lejárt! Ma az emberi eszmék romjain kesereghetnek, mert ismét láthatják, hogy emberek milliói kezébe vándorbotot adnak az országok kormányzói. Már nem fanatizmusból, nem Isten nagyobb dicsőségére, hanem koholt politikai okokból: hogy kényelmetlen versenytársaiktól megszabadítsák az ország lakóit, vagy kormányzásuk baklővéseit a lakosság védtelen rétegére hátrítsák, azt állítván fel bűnbakul...

A régi korszakokban segített a vallásesere. Ma az sem segít. Ma a dilemma még világosabb. Nem menekülhet az üldözés idején, bármelyik lehetőséget választja is a zsidó. Ha a kivándorlást választja, esőbörből-vederbe jut; ha vallásilag is hasonulni akar benn marad a esőbörben, mert a keresztelő medence vize, a mai kor eszméje szerint, nem mossa le, mint régen, az eredet bűneit...

Aki a zsidók kivándorlásáról vagy kiűzéséről, mint természetes dologról beszél, teljesen elfelejti, hogy a zsidónak is hazájává lett a szülőföld, amelyen már ősei is szenvedtek, dolgoztak, amely intézményeihez anyagi és szellemi javakkal hozzájárultak, ahol apái nyugosznak, ahol, ha nem is mindig boldog és zavartalan, gyermekéveit töltötte és ahol egyik-másik őse már akkor is itt volt, mikor a honfoglaló hősök hazát alkottak a Duna-Tisza táján.

De ha nem megyünk is vissza

oly messzire, mindenestre megállapíthatjuk, hogy sok más bevándorlóénál mélyebben nyúlik be a legtöbb zsidó család törzsfája a hazai talajba. És így van az nemesak itt, de minden országban.

Akik azt hiszik, hogy például a magyar zsidó családok a galíciai vagy orosz menekülteknek vagy bevándorlóknak egy emberöltő alatt átvedlett utódjai; elfordítják fejüket a történeti tényektől. Egy ezredév óta, sohasem volt olyan a helyzet hazánkban, hogy zsidók ne lettek volna itt, tehát nekik épp olyan hazájuk lett e föld, mint a jászoknak, kunoknak, szászoknak, sváboknak, szlávoknak, románoknak vagy azoknak az újabb idegeneknek, kik itten állampolgári jogokat nyertek.

Azon a jogon, hogy az idegen faj szorgalma, versenye, tőkéje, gyára, földvásárlása vagy egyéb vállalkozása az autochton lakoságnak versenyt támaszt, mindenkit ki kellene tessékelní a magyar nemzet kebeléből, akik családjukat a honfoglaló hősökre visszavezetni nem tudják.

Ha valaki azt mondja, hogy ezek nyelvileg, vallásilag beolvadtak, azt vetjük ellene, hogy a zsidó családok nyelvben, kultúrában legalább annyira olvadtak be. Sőt, ha a nyelvismeret és a magyar kultúra ápolása volna a beolvadás fokmérője és a hazafiság egyik jele; még a zsidó felekezeti iskolák statisztikája is a zsidóknak nyújtana az első helyet. Mert nemesak a nemzetiségi egységben élő idegenek, hanem a zsidók módjára egyénenként vagy családonként beszívargó külföldiek mellett is azt tapasztalhatjuk, hogy a zsidók megmagyarosodása az első helyen áll.

Az elnyomott népekről, akár idegen, akár saját uraik vasveszseje alatt nyögnek, azt állítják

elnyomóik, hogy azok alacsony színvonalon állnak, az örendelkezési joguk korlátai természetesekek.

Azért zárják ki tehát őket az emberi jogokból, mert azokkal élni nem tudnak, kárt tesznek magukban, mint a gyermekek, kikre veszélyes fegyvert bízunk.

Nőjjenek csak, okosodjanak, művelődjenek, majd akkor érdemesek lesznek arra, hogy jogokat adjunk nekik!

Ha a zsidók teljesen olyanokká lesznek, mint a befogadó népek, akkor fogjuk őket egyenlő elbánásban részesíteni.

„Ha addig várnak a szabadságra, míg a szolgaságban bölcsesékké és jókká válnak, várhatnak örökké a népek — mondta Macoulay.

„Ha csak akkor engedik bele az egyenlő jogok vízeibe, ha ezekben a vizekben jól tudnak úszni, sohasem tanulják meg azt.”

De ha Isten csodájára mégis megtanulnak úszkálni, szemükre vetik ügyetlenségüket, azt állítván, hogy ezek más, idegen tempóval úsznak az élet vízében, nem néznek a segítségre, hanem segítenek abban, hogy kifogyjon lélekzetük s alámerüljenek. Az idegen tempót akkor is emlegetik, ha megúszták a keresztvizet.

És ebben van valami következetesség. Az antiszemitizmus szerint a semitán olyan a „character indelebilis”, mint a katolikus papon a felszentelés. Nincs olyan változás, mely a felszentelés erejét megváltoztatná, nincs olyan keresztvíz, mely a semitát árvájává tenné. Mindazonáltal a beolvadás folyamata folytonos. Ezt a befogadók nem ismerik el, míg tudják, hogy beolvadó zsidóval állanak szemben. Ha valami feltűnő faji jellegből nem következtetik, már teljesen elismerik, hogy egyik-másik zsidó a tiszta árják, magasabb tulajdonságaival rendelkezik. Ha azonban tévedéseikről felvilágosítják őket, nem ismerik el a fajelméletnek esődjét, hanem utólagosan felfedeznek valamit, melyről megállapítják, hogy „mindig volt valami ebben az emberben, ami nem tetszett”.

Folytatjuk.

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lőwy-nél Budán
 II. Fő-u. 79. Tel.: 151-581.
 Fióközlét és telep III. Bécsi-út.
 A trolleybusz indulási állomásától 2 percnvire.

FRIEDMAN DÁVID orth. רשד
 élő- és vágott baromfi, füstölthús, csemege
 gyümölcs és tojáskereskedése BUDAPEST,
 II., MARGIT-KÖRUT 7. Telefon: 151-897.

Az Egyenlőség rágalmaz

Az Egyenlőség f. hó 9-iki számában *A „Virradat” és a macesz* címen szóvá teszi ennek a lapnak a macesz adómentességéről írott cikkét és cáfolva a „Virradat” adatait a következő minősíthetetlen rágalommal illeti lapunkat:

„A Virradat azonban azt is elárulja, hogy ki volt a *felbujtója* ebben az ügyben. A „Zsidó Élet” című lapra hivatkozik és a „Zsidó Élet” „adataival” küzd az adómentes macesz ellen.

Odáig jutottunk tehát, hogy olyan lap, mely magát *zsidó felekezeti közlönynek* nevezi, szolgáltat adatokat a legvérengzőbb antiszemitáknak, amikor a zsidó vallás megnyilvánulási ellen felemlék a gyűlölet szavát.

Van-e hang, amely ezt az eljárást méltóan megbélyegezné? Van-e jelző, mely az ilyen árulást kellően megörökítené? Azt hisszük, nincs.

Csak a régi vers jut eszünkbe:
*Der grösste Schuft im ganzen Land
Ist und bleib der Denunziant!*”

*

Első felháborodásunknak már lapunk legutolsó számában is kifejezést adtunk, de akkor még nem felelhattünk részletesen, mert lapunk akkor már nyomásra készszen állott. Első dolgunk volt, hogy megnéztük, hol és mire vonatkozóan hivatkozik a *Virradat* a *Zsidó Életre*, melyek azok az adatok, amelyeket mi „szolgáltatunk” neki, mivel követtük el az „árulást” és a „felbujtást”? Megállapítottuk és bárki megállapíthatja, hogy a *Virradat* fent említett cikkében lapunkra mindössze ez az egyetlen utalás történik: „Így az a furesa helyzet áll elő a „Zsidó Élet” február 24-i száma szerint is, hogy a harminegharminék fillérért előállítható macesz kilóját 1.20 pengőért árúsítják — adómentesen”.

Felelősségtudatos újságíró — pláne, ha támadásra készül — mindenekelőtt megnézi, mit is írt az a „Zsidó Élet” a maceszről a február 24-i számában, mert hátha a *Virradat* hivatkozása téves. És ha ezt teszi akkor, valóban rá is jön, hogy a *Virradatnak* lapunkra való hivatkozása teljesen alaptalan.

A *Zsidó Élet* febr. 25-i (nem 24-i) száma nemcsak nem foglalkozik a maceszkérdéssel, hanem elő sem fordul benne a „macesz” szó.

De foglalkozik a macesz-kérdéssel egy későbbi számában, a *június 5-ikiben*. Csakhogy nem a macesz árával, nem azzal, hogy drága-e vagy nem és még kevésbé az adómentességével, hanem azzal, hogy a macesz-üzemnek az 1935. évi zárszámadásban kimutatott tiszta jövedelme nem látszik elfogadhatónak. Meggyőződhetett volna arról, hogy ez a cikk a macesz előállítási árát nem 30—32 fillérre taksálja, hanem az 1935-ben 30 filléres liszthez még hozzászámít 30 százalék előállítási és rezsiköltséget, továbbá az eladó kereskedőnek juttatott kilogrammonkénti 11—12 fillér jutalékot és még a kereskedőnek az el nem adott maceszből eredő kárát is hozzászámítja — és így kalkulálja a macesz előállítási költségét. Minderről meggyőződhetett volna, — ha mielőtt egy szót is ír, utánanézi a tényállásnak.

De az Egyenlőség ezt nem tette. A konzekvenciákat most már mindenki levonhatja magának.

Mi az Egyenlőség eljárását nem minősítjük. Mi kerestünk egy

Kedvezményes utazás
Purim és Pessah alkalmából

PALESZTINÁBA

TRIEST-ből és GENOVÁ-ból

febr. 16-tól ápr. 15-ig

VISSZA PALESZTINÁ-ból

máj. 2-től május 5-ig
hetenként

Esperia
Galilea
Gerusalemme
Marco Polo
hajókkal.

Felvilágosítás és prospektus:

ADRIATICA Tengerhajózási Társaság

magyarországi vezé képviselete, B u d a p e s t

II., Thököly-út 2. IV., Váci-utca 4

és

Adriatica Forg. Iroda Kft.

V. Nádor-u. 21.

V. szent István-körút 4

szót a magyar nyelv szokásában, amellyel ezt az eljárást megfelelően megjelölhetjük volna. Nem találtunk. Ellenben a bíróság elé állítjuk az Egyenlőséget, álljon ott helyt a felelőtlenül és lelkiismeretlenül ránk fogott „felbujtásért”, „adatszolgáltatásért” és „árulásért”.

Zsidó értékek a magyar irodalomban

FORGÁCS ANTAL

Irtá: DÉNES BÉLA

(A zsidó fiatalság problémáiról sorsáról sokat beszélnek mostanában. Sokat beszélnek és keveset, vagy semmit sem cselekszenek. Egyesek sürgetik a zsidó ifjúsági kataszter felállítását. Méltán. Legáltalább megtudnók, hogyan is állunk tulajdonképpen. A „Zsidó Élet” megelégette a sok beszédet és a cselekedet terére lép. Megpróbálja összeállítani a fiatal zsidó tehetségek kataszterét. Kezdi a magyar irodalom zsidó értékeivel. S egyet mindjárt leszögezhetünk: lehet, hogy akadnak olyanok, akik kimaradnak, elnézésből, hiányosságból. De aki ide bekerül, az egy sem dilettáns, hanem hivatott művelője s pallorozója a magyar irodalomnak, magyar nyelvnek. Mindnyáját elismeri, méltatja, számon tartja a hivatalos s nemhivatalos kritika,

csak mi, zsidók, tudunk alig valamit róluk. Arról pedig, hogy Zsidó Illetékesek tudjanak, úgyebár szó sincs, szó sem lehet?

Mi ellenben szeretnők, ha ezek a rapszódikus sorrendben s nem meghatározott időközben megjelenő beszélgetések az ismertetésen kívül egyéb célt is szolgálnának s bevilágítanának kissé e tehetségesek zsidó érzelmeibe s gondolataiba — mármennyiben vannak ilyenek. Kíméletlen őszinteséggel tesszük föl a kérdéseket s ugyanilyen elhatározott hűség-gel jegyezzük a feleleteket. Ami ezekből a feleletekből máris kiviláglik: az a zsidó nevelés nagy fogyatékossága.)

E túlhoszúra nyúlt bevezetés után, amit a sorozatkezdés indokol, lássuk a meztelen tényeket. Forgács Antal. Költő, 1910-ben

született Bieskén, jelenleg tehát 27 éves. Tisztviselő, mert valamilyen elni kell, de hosszabb ideig nem tud megmaradni egy vállalatnál sem. Különbösen a Markó-utcai reálban érettségizett s katonára volt, aminek azért van különösebb jelentősége, mert esomó verse szól erről. A napilapokon kívül a következő folyóiratokban jelentek s jelennek meg versei: Nyugat, Válasz, Független Szemle, Független Újság ((Kolozsvár), Szép Szó, Pásztorúta (Kolozsvár), Korunk, Literatura. Versei három kötetben (Fanyar idő, 1933., Hűvös magány 1936. Idóm törvénye szerint 1938.) s egy antológiában (Korunk, 1935.) láttak eddigelő napvilágot. Ahogy szemben ülünk egymással, csak nehezen indul a beszélgetés, de aztán valamiképp kialakul s nagyjából így zajlik le:

En: Persze a sablonos kérdésre a sablonos válasz: már kisgyerek korától kezdve író akart lenni.

Ó: Amit azonban véletlenül bizonyítani tudok. Versért az első pénzt az önképzőkörben kaptam hatodikos, vagy hetedikos koromban, midőn résztvettem az egyik pályázaton. Igaz, jók voltak a magyar tanárok. Nagy József, majd Galamb Sándor...

En: És a szülők? Nem elleneztek?

Ó: Nem nagyon. Anyagiak ugyan mindig zavartak, de elvégre oly kevéssel beéri az ember s valahogy kis pénzt mindig kerestem, ha a verseimmel nem, hát mint tisztviselő. Persze legszívesebben nem mennék állásba, de hát...

En: Mennyiben befolyásolta eddigi életútját zsidósága? Jó zsidók a szülei?

Ó: Szüleim tipikusan asszimiláns, neológ zsidók. Anyát jelent ez, hogy a nagyünnepet megtartják, hogy hosszúnapon böjtölünk, egyébként azonban a vallásról és a vallásosságról, templomról nem esik szó. Mindez régebben, mikor elindultam, nem volt probléma számomra s rendbenlévőnek találtam. Azóta azonban zsidó voltom egyre jobban előtérbe nyomult s egyre problematikusabbá lesz...

En: Költői — vagy emberi műveltségben érinti?

Ó: Csakis emberi műveltségben. Mint költő, úgy érzem, a nyelv nemcsak kifejezési, de szemléleti

forma, így hát, aki magyarul ír, az magyarul gondolkodik és nem is tud másképp gondolkodni, bár-hová kerüljön is. A nyelv a legkollektívebb termék s minden nyelv bizonyos zárt területre szorítja az embert. Ugye, aki Bécsbe akar autózni, az nem térhet el a bécsi országút kanyarulatától, szélességétől, minéműségétől.

En: Így hát csakis emberi műveltségben érték sérelmek...

Ó: Igen, emberi műveltségben egyre jobban érzem azt a nyomást, amit kizárólag mint zsidónak kell elviselnem, de őszintén szólva, sokszor az az érzésem, hogy mindez a zsidók magatartásának egyenes következménye...

En: Szóval mazochizmus... Bűnösök vagyunk, vétkeztünk, bűnhődést érdemlünk...

Ó: Nem, dehogyan. Am bizonyos dolgokat nem hangsúlyozunk eléggé. Például azt, hogy nincsen köziünk a nagykapitalistákhoz, rabszolgahajesárokhöz. A legszél-sőjobboldali költővel vagy íróval félórán belül jobban meg tudom magam értetni, mint egy Király-utcai kereskedővel, aki reális zsidó polgár léte, sohasem fogja nekem megbocsátani, hogy — író, pláne: költő lettem...

Mondd bús fiú, te ügyetlen, te kába,
váltál egy percig boldog valaha,
ha ültél füledt, szük könyvtárszobába,
hol feléd szállt a költők mosolya,
hol mint a rab, aki rég megszökött,
a lélek bujkál hús lapok között,

vagy erdőt járva, ha aranyba vonja
az eltűnő nap boldog sugara,
s oldódni kezd a lélek könnyű szonja
és elhal a kétely féltős szava,
hol a fák fáradtak és bókólok,
mint az üldözött, programvert zsidók,

vagy kávéházi lenge füstgomolyba,
hol bőbeszédű, kétes cimborák
ülnek asztalodnál díszes esokorba,
és áradnak a parttalan dumák,
hol a finom eszméhez szenny tapad,
s botladozik a báva gondolat,

vagy boldogít egy nő friss kacagása,
keményre edzett téli éjszaka,
amikor a szoba forró homálya
úgy terül rád, mint ágyad paplana,
hazugságot látsz a kacaj mögött,
és tudod, hogy nincsen hozzá közöd.

Mert nincs közöd senkihez, aki boldog,
hazudni tud és áztatni magát,
felelőtlen, akár csak a bolondok,
s mint nyegle zászlót, lengeti szavát,
üldözött vagy, ki nem nyughat soha,
menekülne, de nem tudja hova.

En: És gondolja, hogy a keresztény polgár megbocsátja ezt egy keresztény írónak? Azt hiszem nem. Ami azonban csak annyit jelent, hogy a szellem embezeit manapság sem itt, sem ott nem becsülik valami sokra.

Ó: Lehet. A keresztény polgár mégis legalább becsüli az író jószándékát és keres és talál meit-séget a számára...

En: Ez azt jelenti, hogy a zsidóság mint olyan, eddig tudomást sem vett Forgács Antalról, a költőről. Nem vásárolta a könyveit, stb. Így gondolta?

Ó: Részben így. És ez az igazság. Másrésztben azonban talán még ennél is jobban érint, hogy épp akkor, mikor a nyomást, mely zsidó voltam ellen irányul, egyre jobban s minden idegszálamban érzem, nem érzem ugyanakkor azt a bizonyos közösségi érzést, mely azt mondhatná: történiék bármi, mögöttem négyszáz-ezerfőnyi zsidóság. Csak egy rettetes szakadékot érzek közöttem s a többi zsidó között...

En: Nincs több kérdésem mára. Értem a pesszimizmust, értem a meghasonlást. Hogy is mondja Üldözött című versében!...

Az új költségvetési év elé

A sípuceai tanácskozó termekben megint nagy az élénkség. A különböző bizottságok a költségvetés nagy számoszlopain tanakodnak. A Pesti Izr. Hitközség 1938. évi működését készítik elő. A jókora rózsaszínfedelű füzet óriási tételeiben, bevételi és kiadási számsoraiban jut kifejezésre mindaz az elgondolás, amellyel a vezetők a hitközség jövő évi életének és tevékenységének irányát akarnak szabni és abba tartalmat és céltudatos agilitást akarnak belevinni.

Ha a költségvetésén végignéznünk, az az első, ami feltűnik, hogy úgy hat, mintha a számoszlopok régi jó ismerősök volnának, mintha ezt az eljövendő esztendőt valahogy az előzőből akarnák lekopírozni, minden jelentősebb változtatás nélkül. Csak össze kell hasonlítani tételenkint az előirányzott összegeket az előző évek megfelelő összegeivel, az eltérések oly jelentéktelenek, hogy a legélénkebb fantáziával sem lehet itt komolyabb iniciatívákat, az idők és viszonyok követelte fontosabb újításokat felfedezni. Pedig hát mintha mást ígértek volna és mintha a pesti zsidóság is most már mást várna! Halljuk is, hogy a bizottsági tárgyalásokon el is hangzik itt-ott egy-egy energikusabb kritikai hangnem, de — visszahangtalanul és eredménytelenül. A stereotip esztendő és megnyugtató kijelentések után a kritika — eloszlik, mint a buborék és a kedélyek szépen lecsendesednek.

Igaz ugyan, hogy még a gutgesimtek is mihelyt a sípuceából kiérnek, már újra háborognak. Csodálatos ennek a kormánypártnak a lelkiállata. Ha négyszemközt beszélünk velük, mindenben igazat adnak. Sőt hitközségi ellenzékségben, kritikai lendületben még túl is tesznek rajtad. De amint átlépi a Sípucca 12. sz. ház küszöbét, minden elégedetlenségüket, minden várakozásukat és a köz érdekében táplált minden igényüket ellefelejtik. Akkor minden jól van, minden rendben van. El tudom képzelni, mekkora fegyelmettségre és óvatosságra van szükségük, hogy ki ne essenek a szerepekből, hogy meg ne feledkezzenek arról, hogy a rábólintásokhoz szoktatott fejükben igen gyakran lázadó kritikai gondo-

latok bújnak meg, amelyeket a hitközségi vezetőségnek felekezeti politikája a magasabbrendű kulturális törekvésektől a financiai problémák felé való fordulás és az ezek által előidézett elégedetlenség váltottak ki. Általános már a felfogás, hogy a dolgok nem mehetnek így tovább. Itt változásnak kell történnie, még pedig mindenekelőtt és sürgősen a hitközségi vezetők kormányzati politikájában.

Vagy lehetségesnek tartják-e az urak, hogy a mai nehéz viszonyok között pl. a zsidó ifjúság jövőjének kérdése, illetőleg az annak „megoldására” irányuló törekvések — amint a költségvetésből kitűnik — még mindig a régi keretek között mozogjanak? Hogy még mindig ne történjék egyéb, mint a körzetenként megszervezett ifjúságnak önképzőkörösdije és énekkarba vagy énekkarokba való összefogása. Pont ez volt a leg-sürgősebb? Hol maradnak az átképző tanfolyamok, a gyakorlati pályákra előkészítő és átminősítő kurzusok? Lesz-e valami a nagyhangon megígért ipariskolából, illetőleg ipariskolákból? Hát a mezőgazdasági és agrár ipari iskolából? És jól meggondolták-e, nem vezet-e egyáltalán zsákutcába a hitközség iskolapolitikája? Az az egy-két jelentéktelen eltérés, amit az új költségvetés az előző két évhez képest mutat, nem sok iniciatívára enged következtetni, sem az ifjúság problémájának megoldása körül, sem általában a zsidó nevelés és iskolázás tekintetében. Vagy — hogy egy más problémakörre térjünk át — lehetségesnek tartják-e, hogy a hitközség szociálpolitikája a régi financiai keretek között mozogjon? Nem gondolkadják-e, hogy itt nemcsak új összegekre, de új elgondolásokra, új koncepciókra van szükség? Avagy azt hiszik, új koncepció az, hogy a dugába dőlt pest-budai unifikáció helyett most megint egy új unifikáció felé történt ujju-

tatás, még pedig abban az irányban, hogy milyen volna, ha a hitközség és a chevra nem külön-külön végeznék a maguk szociális munkáját, hanem ha e téren valamiféle egységesítést lehetne keresztülvinni, amely egységes irányítás és vezetés alá helyezné a ma külön-külön működő két szociális szervezetet.

És végül hol van nyoma azoknak a nagy feladatoknak, amelyek a pesti hitközségre, mint az ország legnagyobb és legtekintélyesebb zsidó szervezésre várunk az emancipáció és a recepció csorbítatlan érvényesítéséhez juttatása tekintetében a magyar alkotmányban biztosított polgári jogegyenlőség elvének épségben tartása és hatályosságának az egész vonalon való elismertetése tekintetében az ország zsidóságára vonatkozóan? Mert nemcsak a költségvetés financiai keretei közé szorított kezdeményezéseket vár a pesti zsidóság a hitközség vezetőségétől, hanem még ezeknél is inkább olyan politikai inagurálását, a magyar zsidóság mai helyzetétől diktált olyan törekvések és célkitűzések vállalását, amelyek a kulturális és gazdasági munkacímektől való ki-zorításának gátat vetni alkalmasak.

A pusztá számoszlopok áttekintéséből milderre nehezen lehet biztató következtetéseket levonni. Ép ezért nagy kíváncsisággal néznünk a költségvetés tárgyaló közgyűlés elé. Reméljük, hogy a türelmetlen kopogtatást, amellyel a súlyos problémák az intéző körök ajtaján jelentkeznek, végre már meg fogják hallani.

Spectator.

— *Két szobrot állítanak egy zsidó tábornoknak Ausztráliában.* Az a bizottság, mely abból a célból alakult, hogy a világháborúban résztvevő angol haderő generalisszimuszának, Sir John Monash tábornoknak szobrához szükséges összegeket összegyűjtse, közlést boesájtott ki, mely szerint a szükséges összeg már együtt van és a szobor felállítása rövidesen megtörténik. Miután már is nagyobb összeg gyűlt össze a szükségesnél, a bizottság tovább folytatja a gyűjtést egy újabb szobor felállításának céljaira. Monash tábornok, mint köztudomású, zsidó vallású volt.

UTLEVÉL KÉPEK
azonna,
2 drb rendelésnél darabja
FOTO PÁRISI 48 fill.
PÁRISINAGYÁRUHÁZ-ban

Chanukától- Karácsonyig

I.

1917 december volt. A tél süvöltő hidege végigszágal a Kaszinuluj havas lejtőjén. Meg-megrázza a fehér köpenyes fenyőket, majd tovább nyújtja fagyasztó karmait, belevájja a keményre fagyott egyenruhán át a didergő lelkekre. Még a háborús láрма is elült. Szilárdan húzódnak a 82-es székelylek állásai Erdély védelmére. Az elnyugvást a gondos előrelátás tartalékállás építésére használja fel. A felszázadot vezényelték munkára. Közük menetel R. József is, a század telefonistája. Vállat a telefonszekerény húzza le. A sok üléstől, guggolástól gémberedett tagok kéjes nyújtózással roppannak. A lóbalózdó karok ide-oda csapódva kis meleglet igyekeznek gerjeszteni. A fagyos havat csikorgovva tapodják a szöggestalpú bakancsok. A már készülő állásokhoz érnek. Munkához látnak. A telefonista is hozzáfog a vonalépítéshez.

Nagy tanítómester a háború: a nagytopolesányi jesiván. Ábrahámsóhu híres kórusán és más templomi karokon át a nyolcvankettősök-höz kerülve derék katoná lett R. Józsefből. Nem egy véres harcban vett részt, mielőtt a telefonhoz osztották. Egyik előretolt állásban napokig kitartotta. A váltásra küldötték csak őt embert találtak a szakaszból. Akkor kapott kieszűstöt.

Most is serényen munkálkodik. Már működik is telefonja. Éles tenorja bemonlja a „Melde gehorchsamst”, a parancsnak eleget tettem. Bevonulni, hangzik a válasz. A verstanden után nekivág a nehéz útnak.

Egyedül bandukol, csak gondolatai vannak vele. No, meg a vállát húzó megkönnyebbült láda. Hazaszállnak gondolatai szüleihez, testvéreihez. Vajjon mit csinálnak? Ma van chanuka első estje. Már napok óta nem jön posta. A nagy hőesésben biztosan elakadtak a vonatok. Így a tábori posta sem jöhet, mert nincs mit hoznia. Így ő sem kaphatja meg a gyertyákat. Otthon már bizonyára kigyúlt a menóra lángja. A mó-oz-ur is elhangzott. Hol fog ő gyujtani? Az állásokban nem kapni gyertyát. Lakott helytől távol esnek. Mégis szeretne gyujtani, ha nem is mást, hát egy gyufaszálat. Jelképnek. Haladásában megáll, lerakja terhét és félhalk szóval, imádságos ajakkal fordul keletnek. Sir-hamajasz, magasságok éneke, ime áldjuk az Örökkévalót.

Bevégzi imáját, gyufadobozát kotorázza elő. Kihúzza két szálat, az egyiket a fagyos hóba állítja fejével felfelé, a másikkal végigdörzsöli a nyútt dobozoldalt. Hiába. Nem gyulad. Ismét próbálja. Letörik a feje. Míg másik szálért kotorásznak gémberedett ujjai, gondolat öltik agyába: nyílt terepen vagyok, világosságot esinállok — ha csak pillanatra

is —, ellenség is megláthat, a mieinknél meg kémgyanússá válhatnak: jelzést adtam le az ellenségnek... Kihúzza a hóbaszorított szálat is, gondosan visszateszi a dobozba. — mert drága portéka ez a fronton —, zsebre csúsztatja gyufáját, felszedi elpihentett holmijait és tovább indul.

Nagykésőre beér az állásba. Lejelentkezik, leadja ládáját, lecsomagol. Jött-e posta? — érdeklődik. Nem. Mire ismét a gyufáját kotorázza. Chanuka van, gyujtani kell. Itt szabadon gyujthatok... De csak gyufát?... Arra igazság szerint nem szabadna bróchot mondani... — Mit morfondizál kántor úr, kérdezi szolgálatvezető őrmestere. — Ma ünnepe van, gyertyát vagy olajat kéne gyujtani: sem az egyik, sem a másik nincsen. — Aztán milyen ünnepe van? — Ez a zsidó karácsony. — Az a?... — Ez 8 napig tart. Minden este kell gyujtani. — Hát majd segítünk a bajon, mondja emberséges őrmestere. Van egy kis üvege? — Van. Előkotorász hátizsákjából egy sósboroszeszes üveget és átadja őrmesterének, ki színiültig tölti fegyverolajjal. — No, most már gyujthatsz kántor úr, hárítja el a köszönetet.

A zubbony balzsebéből kötszert szed elő — a sebesülési csomagot dézsmálja meg —, kis kanócot eszav, kanalába olajat tölt és abba ágyazza. A felmelegedett kéz már biztosan szerenti a gyufát, a bróchok után felgyűl az évezredes láng. Az énekszóra már odahúzódott az istenes Hilvert Mózi is, egy erdélyi szombatos fiú. Csendes elmerüléssel hallgatta a Mó-oz-ur dallamát. — R. József pedig lelki elégtelenséggel szemlélte a chanukalángot az utolsó fellobbanásig...

II.

A chanukalángok nyolcadik napba menő szaporulatát a karácsony szeretetben fogant ünnepe követte. Az

FAHIDY KÖTSZERKERESKEDELMI

Budapest, VÁLLALAT KFT.

V., Csáky-u. 75. Telefon: 2-921-39.

Kórházak és klinikák szerződéses szállítója.

A mindenség költője

E. Lázár Franciska

új verses kötet

A „Végtelen nyomában”

a gyönyörűen kiállított kötet
ára ... .. P. 3.—

Megrendelhető az összeg előzetes beküldése ellenében a Zsidó Élet kiadóhivatalában

állás egy román herceg parkjában húzódik. Egy óriási pincében tanyázik a század. A közepén nagy máglya vöröslik. Füstje kiszáll a szelőlőn, melege kellemesen árad szájjel.

A nyolcvankettősök békésen el-tanyáznak. Nincs mitől tartani: fegyverszünet van. A békevárás jó-érzete szállja meg a lelkeket. Béke! Az otthon karácsonyának hangulata terjeng. Nagy fenyőfa zöldjére vetődik a máglya fénye. Néhány gyertya szinesedik rajta. Most pár szem diót aggatnak rá. Még egy piros alma is akad. Kinek mije van, azt adja.

Nagy mosakodás, borotválkozás folyik. A bakancsok, zubbonyok is önnepi szintű öltönek. Kézről kézre jár a kefe, hogy a hónapos sarat, piszkot eltüntesse. A nagy igyevésnek van is némi látszata.

De már sorakozót vezényelnek. — Vigyázz-ban áll a század a karácsonya előtt. Öreg népfelkelők mellett fiatal legénykék feszítenek. Előlép századparancsnokuk, egy az iskola padjából bevonult „gyerekarcú hadnagy”. Beszédet tart. Idézi az ott-hont, hol szeretettel gondolnak a karácsonyfa alól a haretéri hozzátartozókra. Biztosan fájó szívvel állják körül és arra gondolnak: vajjon életben van-e még az apa, fiú, testvér? Megélte-e a fegyverszünetet? A szívből jött beszéd alatt hol az egyik népfelkelő fordul félre lopakodva könnyeit letörölni, hol a másik. Még a fiatal legénykék ökle is sűrűn téved a szemekhez. A hadnagy hangja is többször elcsuklik, végül hirtelen be is fejezi. Csak ennyit tud még mondani: szent éneket fiúk! Néma esend fogadja a felszólítást. Egyik sem tud belekezdeni. Egymásra tekintgetnek, majd a tekintetek mind R. Józsefekre szegeződnek. Kántor — mondják —, hát kezdje ő! Zavarban van, mihez fogjon? Kinos eszében feszeng pár pillanattig, majd felhangzik ajkán a közös szent ének: Isten, áldd meg a magyart! Sapkák lekerülnek a fejeikről és a zsidó kántor vezetésével száll az ének a karácsonyfa alól a magasságok felé... Richter Arthur (Dunaföldvár)

— Segélyakció német nemárja gyermekek javára. Sir Wyndham Deedes tábornok és Leonard G. Montefiore felszólítást tettek közé a „Times”-ben, melyben utalnak arra, hogy azoknak a helyzete, akiket Németországban faji okokból üldöznek, egyre siralmasabb lesz. Amíg azonban a német zsidók mégis részesülnek valami támogatásban, addig a keresztény nemárják minden segély nélkül állanak. Ezeknek a szerencsétleneknek sorsát azzal kell enyhíteni, hogy legalább a gyermekeiknek juttatnak segítséget.

HIREK

NAPTÁRO

1937. dec. 23, csütörtök — Tévész 19, sovevim — dec. 24, péntek — Tévész 20 (szombat bejöv. 3.45) — dec. 25, — szombat — Tévész 21 (hetiszakasz: Semósz, haftóra habóim jesóres, szombat kimen: 4.40) — dec. 26, vasárnap — Tévész 22 — dec. 27, hétfő — Tévész 23 — dec. 28, kedd — Tévész 24 — dec. 29, szerda — Tévész 25 — dec. 30, csütörtök — Tévész 26, sovevim — dec. 31 péntek — Tévész 27 (szombat bejöv: 3.50) — 1938 január 1, szombat — Tévész 28 (hetiszakasz: Voero, haftóra: Choelohim bokabci, újhöld kihirdetése, szombat kimen.: 4.45) — jan. 2, vasárnap — Tévész 29, erev ros chódes sevat, Jom kipur kóton — jan. 3, hétfő, — Sevat 1, rós chódes — jan. 4, kedd — Sevat 2 — jan. 5, szerda — Sevat 3 — jan. 6, csütörtök — Sevat 4 sovevim — jan. 7, péntek — Sevat 5 (szombat bejöv: 4).

*

— **Házasság.** Szép esküvő volt vasárnap délelőtt a Dohány-utcai templomban. *Kurez Gabriella*, *Kurez Ferencnek* a *Kurez Testvérek* ezüst-árúgyár néhai beltalgjának és nejének szül. *Lówinger Józának* leánya esküdtött örök hűséget, dr. *Kovács Istvánnak*, *Kovács József* ny. Máv tisztviselő és nejének szül. *Kraszner Irénnek*, „*Stella*” néven ismert kitűnő írónő fiának. Dr. *Grossmann Zsigmond* rabbi intézett gyönyörű szavakat az ifjú párhoz. Beszédében kiemelte a menyasszony édesapjának tevékenységét, aki 44 éves működése alatt naggyá növelte az e téren egyedülálló ezüstárúgyarat, megemlítette a menyasszony nagyanyját is, aki Tel-Avivban él, s így nem lehetett jelen az esküvőn. „Családjaitok vallásos, istenfélő élete legyen mintaképek — fejezte be beszédét *Grossmann rabbi* —, amidőn új életeteket megkezditek”. A templomot zsúfolásig megtöltő nagy és előkelő közönség melegen üdvözölte az ifjú párt és az örömszülőket.

Gold Lilly és dr. *Raj Sándor* december hó 19-én tartották esküvőjüket a Kazinczy utcai orth. főtemplomban.

— **Bisseliches Mózesné Wizó teadélutánja.** A Wizó teák keretében Bisseliches Mózesné rendezett otthonában teadélután, melyen H. Patai Éva tartott érdekes előadást az egybegyűltek nagy figyelme mellett.

— **Megtalálták Salamon király kikötőjét.** Dr. Sukenik, a jeruzsálemi héber egyetem archeológusa legutóbbi ásatásai alkalmával Tel Avivtól északra hosszú kőpartra és különféle kikötőépületekre bukkaat, melyek korát 3000 évre becsüli. Azt hiszik, hogy ezek az épületek ahhoz a kikötőhöz tartoztak, melyek Salamon király idejében a tempom építéséhez szükséges libanoni cédrusfák kirakodására szolgált.

— **Chanuka-ünnepélyek vidéken.** Az aszódi tanintézetek zsidó vallású tanulói nagyszerű Chanuka-ünnepélyt rendeztek a zsúfolásig megtelt hitközségi kultúrteremben. Dr. *Glück Adolf* iskolaszéki elnök meglepő szavakkal emlékezett meg a Kormányzó Ur nevenapjáról, *Lakos András* mély költőiséggel teli bájos gyermekverse frenetikus sikert aratott. Dr. *Berg József* főrabbi nagyszabású ünnepi beszédet mondott. A szereplők közül kiváltak: *Fülöp Vera*, a konferáló *Kovács Ágnes*, *Vas Éva*, *Goldmayer Györgyi*, *Gross Sándor*, *Glásner Lajos*, *Roth László*, *Hermann Tamás* és *Burger Kálmán*. A közönség lelkesen ünnepelte az ünnepély rendezőjét, *Boros Imre* tanítót, aki egyben a műsoron szereplő színdarabok írója is volt.

Lélekemelő Chanuka-ünnepséget rendezett dec. 5-én délután a Rákosszentmihályi Izr. Jótékony Nőegylet. *Réti Ferencné* elnöknasszony éhanukai gondolatokkal telített lendületes szép beszédben köszöntötte a kultúrtermet utolsó helyig megtöltő közönséget, majd az elnöknasszony ez alkalomra írott „Chanukai álom” e. történeti hitregéje került előadásra, melyet a közönség nagy tetszéssel és tapsal honorált. A rendezést *Nagler Lajosné* és *Neumann János* tanító végezték nagy művészi hozzáértéssel, míg az egyházi ének-számokat *Kaszriel Sámuel* kántor tanította be. A zongorakiséretet *Cseresnyés Béláné* látta el. *Gyöző Emil* titkár zárószavai után uszónával vendégelték meg az összegyűlt gyermekereget, majd a fáradhatatlan *Montag Izsóné* alelnök-nővel az élén a vezetőség kiosztotta a meleg ruhával és cipővel telt esomagokat.

— **Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat** f. hó 29-én, szerdán d. u. 6 órákor a Pesti Izr. Hitközség dísztermében (VII., Sip utca 12. II. em.) felolvasó ülést tart, amelyen *Nádai Pál*, *Hajnal Anna* és *Keszi Imre* olvasnak fel. Vendégeket szívesen látnak. Belépődíj nincs.

— **Előadóest.** A Budai Izr. Hitközség „Kultur és Társadalmi Szakosztálya” nagyszerű előadóestet rendezett a hitközség tanástermében. Dr. K. I. Grau jeruzsálemi egyetemi tanár tartott igen érdekes előadást a héber egyetemről, majd *Grünwald Fülöp* beszélt a zsidóság helyzetéről *Zsigmond király* uralkodása alatt. Közreműködtek még *Nád-Nádelstecher László* a kiváló fiatal hegedűművész és *Flesch Imre* operaénekes. A nagyszámú előkelő közönség lelkesen ünnepelte az előadóestet.

— **Zsidó művészek a párizsi őszi tárlaton.** A 950 művész között, akik a „Salon d'Automne” tárlatán résztvettek 62 zsidó szerepel. *Jean Dreyfus-Stern*, *André Strauss*, *Joseph Hecht*, *Kleinmann*, *Eugen Spiro*, *André Hambourg* a különösen említésreméltóak. *Grunswieigh* és *Simone Blum* a párizsi gettóból merítik impresszióikat, *Smadja* egy körülméletési ünnepélyt mutat be. *Bernard Smoll* lengyel-zsidó chaszszideusokat, *Moses Lévy* a tuniszi zsidónegyedet. A szobrászok munkái között nagy feltűnést kelt *Loutschansky* hatalmas méretű „Évá”-ja.

— **Rabbiképző Intézet templómban** (VIII., Röck Sz. u. 26) a péntek esti intenzitástermet 4 órákor kezdődik, prédikál *Schindler J.* rabbi-jelölt. A Goldziher Ignác Theológiai Egyesület tagjai közül *Rosenblüth Márton* Sátoraljaújhelyen, *Rosenthal László* Székesfehérvárott és *Salgótarjánban* tartott előadást.

— **Héber és jiddis nyelv egy francia diplomata iskolában.** Az állami „Iskola modern keleti nyelvek számára”, mely főleg francia diplomaták irányú kiképzésével foglalkozik, *Prof. Marcel Cohen*, az ismert tudós ajánlatára külön kurzust kezdeményezett a héber és jiddis nyelvek számára. A tananyag felöleli a két nyelv történelmét és irodalmát is.

— **Klagenfurt hitközségi elnökének magas kitüntetése.** *Miklós osztrák szövetségi elnök* *Nathan Kriegsfeldnek*, a klagenfurti hitközség elnökének szolgálatait elismerésül az arany érdemrendet adományozta.

ZSIDÓ VILÁGRÖNKA

A palesztinai terroreselekmények napról-napra újabb áldozatokat követelnek. Elimelech Romer 13 éves fiú revolverlövés következtében vesztette életét. Meir Noah Schargorodsky szintén revolvertámadásnak esett áldozatul, ugyanígy Mohammed el Khatib sejk előkelő arab ügyvéd, aki a jeruzsálemi főmufti ellenfeleinek sorába tartozott. Elijah Giladi Jeruzsálem Arona nevű elővárosában szenvedett arab terroristák revolverlövéséi következtében életveszélyes sérüléseket. Ugyanancs életveszélyes sérüléseket szenvedett egy Nazareth és Nahallal között megtámadott autobuszban négy utasa, David Sapiro, Aron Globersohn, Gerson Landshut és Arje Beer.

Magyar áldozata

is van ezeknek a terroreselekményeknek. Chaim Berger 24 éves segédrendőr, aki mintegy 3 évvel ezelőtt vándorolt be Palesztinába és pedig illegitím úton, alig 14 napja, hogy sikerült a tartózkodási engedélyt megszereznie. Járőrszolgálatot teljesített Rosin nevű segédrendőr társával együtt, amikor a terroristák Tiberias polgármestere házában közvetlen közelében rájuk támadtak. Bergert hat revolvergolyó érte és röviddel kórházba szállítása után meghalt, míg társa súlyos sebesülések árán megmenekült.

A bíróságok

most már a legszigorúbb ítéletekkel sújtják a tettenért bánditákat. A jeruzsálemi büntető bíróság két arabot, akik Mendel Minz sóffórt a Nathania Tel Aviv közötti úton meggyilkolták halálra ítélte és halálra ítélte egy arabot is, akit ostromállapot alkalmával revolverrel a kezében tartóztattak le. Családtagjait bünrészség miatt életfogytiglani börtönrre ítélték. A jeruzsálemi katonai törvényszék 5 évi fegyházra ítélte Ibrahim Saud 16 éves fiút tiltott fegyverviselés miatt és 10 évi börtönrre Zahrah Bassal arab aszszonyt, aki házában robbanó anyagot rejtgetett.

A lengyelországi helyzet

változatlanul aggasztó. A karácsony közeledtével egyre élesebb formát és veszedelmesebb méreteket ölt a nemzeti demokraták által a zsidó keres-

kedők ellen szervezett bojkottakció. Czenstochovban, Kłobuckban, Krzepiceben, Truskolasban valóságos rohamcsapatok működnek és ismételt összeütközésekre került a sor a zsidó üzletek előtt felállított bojkottőrök és a kereskedők, illetőleg inzultált vásárlók védelmére kelő munkások között.

A holland parlament

is antiszemita próbálkozások színhelye volt az elmúlt napokban. Több honosító törvényt tárgyalított és a honosítandók között zsidók is voltak. Amikor a zsidók naturalizálása ellen dr. Rost van Tonningen antiszemita képviselő tiltakozott és beszéde folyamán antiszemita képviselőtársa, Dieter közbekiáltott, hogy a zsidó mindig zsidó marad és nem vehető fel a holland nép közösségébe a parlament túlyomú többsége oly viharos tiltakozásban tört ki, hogy már-már botrányra került a sor. Dr. Wandelaar, a liberális és Alberda mérnök, a szociáldemokrata frakciók vezetői éles szavakkal tiltakoztak az antiszemita képviselők megállapításai ellen, akiket figyelmeztettek azokra az elévülhetetlen érdekekre, melyeket holland zsidók hazájukkal szemben szereztek, majd Dr. Goseling igazságügyminiszter jelentette ki, hogy a holland törvény nem ismer semmiféle különbséget fajji, vagy felekezeti szempontból. A törvényeket ezután 83 szavazattal 6 ellenében elfogadták.

Pesti adóprés

Rovatvezető: **Dr. Hoffmann Dezso**

Követendő példaként és annak fel-tüntetése végett, hogy milyen legyen a tisztességes és elviselhető járulék-kivetési eljárás, — hűen közöljük a *Budai Izr. Hitközségnek járulék-kivetési rendszerét.*

Három csoportba osztja a budai hitközség a járulékok kivetésének alapjául szolgáló vagyonekat és jövedelmeket.

Első csoportba tartoznak azon hitközségi tagok, akik *caygonok* után élveznek jövedelmet. Itten a legfőbb alapely az, hogy a kivetési kules a jövedelem után számítva 5%-nál nagyobb nem lehet. A pesti hitközség-nél ennek a többszörösét alkalmaz-zák, okozván ezáltal a hívőkben el-keseredést, dühöt és ellenérzést saját hitközségük iránt.

Ezen csoportban az alábbi össze-gek és százalékok szolgálnak a járul-ék kivetésének alapjául:

Évi 1200 pengőig terjedő jövede-lem után 6.— pengő, 1201—2400 pen-gőig 8.—, 2401—3600 pengőig 12.— pengő; 3601—4800 pengőig terjedő jö-vedelem után a jövedelem 0.4%-a, 4801—6000 pengőig 0.5%-a, 6001—7500 pengőig 0.6%-a, 7501—9000 pengőig 0.7%-a, 9001—10.000 pengőig 0.8%-a, 10.001—11.000 pengőig 0.9%-a, 11.001—12.000 pengőig 1%-a. Azontúl minden további 2000 pengő többletjövedelem után az adókulcs 0.1%-kal emelkedik *az egész jövedelem után.*

A járulékkivetés kiszámítási alapja a megelőző esztendőben a kir. Kincstár által jövedelem és vagyon-adó alapjául jogerősen megállapí-tott összeg.

A *második csoportba* vannak so-rolva a *fixfizetésűek* és pedig a kö-vetkező százalékos alapon:

Évi 1200 pengőig terjedő jövedelem adómentes, 1201—2400 pengőig ter-jedő jövedelem után 6.— pengő; 2401—3600 pengőig terjedő jövedelem után a jövedelem 0.3%-a, 3601—4800 pengőig 0.35%-a, 4801—6000 pengőig 0.4%-a, 6001—7000 pengőig 0.45%-a, 7001—8000 pengőig 0.5%-a, 8001—9000 pengőig 0.6%-a, 9001—10.000 pengőig 0.7%-a, 10.001—11.000 pengőig 0.75%-a, 11.001—12.000 pengőig 0.85%-a, 12.001—13.000 pengőig 0.95%-a, 13.001—14.000 pengőig 1%-a. Minden további 2000 pengő évi jövedelemtöbbletnél az adókulcs 0.1%-kal emelkedik *az egész jövedelem* után. Az adókulcs azonban 5%-nál nagyobb nem le-het.

A kiszámítás alapja itt is a meg-előző esztendőben a kir. Kincstár ál-tal jövedelemadó alapnak jogerősen megállapított összege.

A *harmadik csoportba* tartoznak a *szabad pályán* működő hitközségi tagok.

Az évi járulék kiszabására „irány-elvíl szolgál, hogy a kivetett hit-községi járulék nem lehet kevesebb, mint a kir. Kincstár által a megelő-ző esztendőben a jövedelem és va-gyonadó alapjául jogerősen megállapí-tott adalapnak: 8000 pengőig terje-dőleg 1%-a, azon túl pedig 2000 pen-gőnként — mindig az egész összeg után számítva — 0.1%-kal emelkedő kuleszámmal való szorzás eredmé-nye. A járulék kulesa azonban 5%-nál nagyobb nem lehet.

Annak ellenére is, hogy ilyen vi-lágos és határozott kiszámítási mód áll rendelkezésre a tagoknak, — mégis még ily körülmények között is meg van az orvoslási fórum a ne-tán tévesen, vagy jogtalanul kivetett járulék ellen. De nem olyan orvos-lási fórumok vannak Budán, mint amilyenek Pesten, — hanem reáli-sak, ésszerűek és olyanok, amelyek a jóérzés felháborítására nem alkal-masak.

Ezekről a budai és pesti fellebbe-zési fórumokról még majd *külön és részletes ismertetést és bírálatot fo-gunk közölni.*

De már most is levezetjük azt a döntő jelentőségű végeredményt, hogy egyedül a járulékkivetési és beszédesi kizoztatások és gyötrelmek folytán nem a budai hitközséget kell a pesti hitközségbe beolvasztani és létezését megsemmisíteni, hanem éppen megfordítva, kell azt megcsi-álni.

„Zsidó illúziók és realitások“

A Librerie Lipsutz kiadásában jelent meg ez a furesa és jogos ellenérzést kiváltó könyv, melynek szerzői *Steinhardt* és *Neuman* urak a „Realista magyarázatok néhány zsidó problémához.” alcímet adták.

A szerzők mindenképp leszögeztek elvi álláspontjukat, mely szerint *zsidókérdés nincs*; ez csak antiszemita kitalálás, melyhez nagyban járulnak hozzá a zsidó nacionalisták. Ezzel szemben *van egy csomó zsidó probléma*, szociális és közgazdasági, melyek azonban megoldhatók. Az asszimilációt a szerzők számára nem olyan probléma, melynek helyességéről vagy helytelenségéről vitatkozni lehet; tény, melyet tudomásul kell venni és amely vagy van, vagy nincs. Az *asszimiláció* legkoakrétabb formájáról, természetesen rosszul értelmezett formájáról, a kitérésről, megállapítják és vele szemben csupán azt hozzák fel, hogy a kitérés révén ezek az „asszimilánsok” zsidó atheistákból keresztény atheistákba lettek, ezzel azonban még nem olvadtak be a népbé, melyhez tartoznak.

A *cionizmusban* a szerzők semmi mást nem látnak, mint egy *zsidó gyarmatosító törekvést*, melyben szerintük mindaz, ami ideális, költői; a nagy lelkesedés a természethez való visszatérés iránt, a héber-társalgási nyelv felélesztése, általában mindaz, amit a Pélesztina-mozgalom újat akar, semmi más, mint a német gondolkodásmódnak következménye, melyben a cionizmus született.

Általában a németekre rettenően haragusznak a szerzők. De nehogy tévedésbe essünk, nem a nemzeti szocializmara, hanem mindenre, ami német. Ami német: ellenség, legyen az Wassermann, Zweig, Buber: ellenség. És ellenség a többi zsidó illúzió: a szocializmus, a demokrácia, a humanizmus — megannyi esábitó szólam, melyeknek a naiv zsidó áldozatául esik.

Foglalkoznak a szerzők a bolsevizmussal, az orosz zsidóság katasztrófájával is. De ezzel kapcsolatban is teljesen hamis következtetésre jutnak. Azt állítják ugyanis, hogy minden változott, és a szabad elvű-kapitalista gazdasági berendezkedés strukturáján a zsidóság

ellen irányul. Mert ezek az alkati változtatások egy rendszeren nem demagógok a világra rátküldött érzakoskodásai, — mint ezt Steinhardt és Neumann urak állítják, — hanem a gazdasági élet természetes fejlődésének következményei és a zsidók valóban nagyon helytelenül cselekedtének, ha mindenáron fenn akarnák tartani a múltbeli helyzetet még akkor is, ha ez sem számukra, sem a világ számára nem jó. A zsidóságot a gazdasági liberálizmus

érinthetetienségéhez, mint létfeltételhez hozzáláncolni annál indokolatlanabb a szerzők részéről, minthogy ők egész könyvükben a politikai liberálizmus elleneségeiként mutatkoztak, már pedig a gazdasági liberálizmus politikai nélkül elképzelhetetlen.

Ha nem olvasná az ember ennek a könyvnek a címlapján a két zsidó szerző nevét, valóban joggal kihetné, hogy szerzői lelkes tagjai a „Király rikkanesai” vagy „A Tűzkereszt” szövetségeknek.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Razzia

A villamoson hallottam.

— Nézze, maga tudja rólam, hogy én nem vagyok antiszemita. Katolikus létemre őszinte barátságot tartok zsidó kollégáimmal. Nálam senki jobban nem utálja a zsidók oktalan üldözését és háttérbeszorítását. De hogy a galíciaiak ellen védik a mi magyar társadalmunkat, — azt mindenki csak helyeselheti. S minthogy valóban vannak átszűrődések, elkerülhetetlenek a razziaik.

— Átszűrődések? Hát miért vannak és hogyan lehetnek átszűrődések? Nézze, én nagyon szeretem a teát. Sokat is iszom. De nem szeretem, ha a teából ki kell halásztatni az átszűrődött tea-leveleket. Inkább jó szűrőről gondoskodom.

Kémeink jelentik

Eddigélé mi csak arról tudtunk, hogy adott esetekben nagyon kedvelt időtöltés a — *hegyezés*, még pedig amint tudni méltóztattik a *zabot szokták előszeretettel*

Bélyeg

és bélyegalbum á jegyzéket érdeklődőknek bérmentve küld
ABONYI JENŐ bélyegkereskedése, Budapest, IV. Váci ucca 45
szám. Telefon: 186—336.

— A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület Hermina-úti otthonában vasárnap este kegyeletes ünnepség keretében emlékezett meg Weisz Miksa rabbijelölt dr. *Stein* Lipótról a pozsonyi izr. hitközség néhai kiváló elnökeéről. A nagyszámú közönség meghatótan hallgatta végig a kegyeletes megemlékezést és részvétét fejezte ki a Mikéfé jelenlévő elnökének dr. *Stein* Emilnek.

hegyezni. Most megtanultuk az egyik felekezeti lapból, hogy újabban ennek a mesterségi ágának egy új válfaja lendült fel. Most már nem hegyeznek, hanem *előznek*, még pedig *kielőznek*. És tesszük tudni, mit? *Atmoszférát*. Igen bizony a „*kielőzett atmoszférára*” hívja fel ez a felekezeti lap a figyelmünket, vagy amint ő mondja feneketlen szellemességgel, a *kielőzett atmoszféráról „lekkéztesben részesít”* bennünket. Nem mondja ki ugyan, hogy miniket gondol, csak „egy felekezeti lapról” beszél. Miután azonban *kémeink* azt jelentik, hogy a titkos célzás felénk irányult, hát jó. — felelünk rá. Neki ugyan nem szoktunk válaszolni, de most kivételt teszünk. Nem lesz baj, ha ő nem is érti meg, amit mondunk — *feltételezzük, hogy nemcsak írni, hanem olvasni sem tud* — majd értenek belőle mások!

Hát ennek a lapnak *szubvencionált* érzékenységét a bántja, hogy felekezeti közéletünk *egynémely jeleséről* — vagy nem is *némely*, hanem *egy* jeleséről? — néha—néha nem tudunk, mert *difficile est: satiram non scribere*. Azt mondja, hogy „*akad olyan zsidó lap, amely céljaul tüzi ki, hogy apró bosszantásokkal tüzdélje annak a férfúnak útját, aki az egész magyar zsidóság vezére*” Hát ha én volnék az a jeles férfiú, én bizony kiképném magamnak, hogy engem így védjenek meg — nemhogy még fizetnék érte. Miért árulja el ez a lap, hogy a vezért bosszantja szatiránk?! Azután miért titulálja őt eikkében kétszer is *vezérnek*, amikor mi *szatiránkban* szoktunk neki így kedveskedni(!) Vagy talán már megfertőződött ő is és már ő is szatirizál? És miért nevezi a vezért *szobornak*? Néme-

lyik szobornak szoktak ugyan a tagjai fájni, de nem a szatirikus csipésektől!

Szegény szobor téged ugyan megáldott az Isten barátokkal!

De a cikknek legszebb mondata mégis ez: „*eljön egykoron a számonkérés ideje...*” Igen, így: *egykoron!* Hát nem szép ez? *Egykoron!* *Eljön egykoron!* *A számonkérés ideje!* Csak elfelejtette hozzátenni, hogy: hah! És miért kell a számonkérés idejének eljőnie — egykoron, amikor már *itt van? Hisz mi egyebet sem tesszünk, mint számonkérünk!*

(Hanem ad vocem „számonkérés”! Ma olvastuk a fenti „leekét” a jelzett felekezeti lapban és ugyanesak ma olvastunk egy tudósítást a napilapokban arról, hogy a tábla egy ilyen „számonkérés” alkalmával megsemmisítette az elsőfokú bíróság ítéletét a valóságbizonyítási indítvány elutasítása miatt és „kötelezte a törvényszéket a valóság bizonyítására is kiterjedő új eljárás folytatására. Az ítélet *elvi jelentőségű* indokolásában leszögezte, hogy *az olyan sajtóközlemény, amely a közélet valamely terén jelentős szerepet vívó egyén magatartását tárja fel és viszi a sajtónyilvánosság elé, a közérdek szolgáltatásában állónak jelentkezik.*”

Úgy ám! Ma és — egykoron!

Zsoltár-est

Csütörtök este, 16-án, *Zsoltár-est* volt a Dohány-utcai templomban. Szép volt, felemelő volt. Valóban sikerült a lelkebe zsoltáros hangulatot varázsolni. Ez nem művészi méltatás akar lenni, de ez a megállapítás mindenestre az este művészi színvonalának elismerését is involválja. Csak két megjegyzést kívánunk a dologhoz fűzni.

1. Sok volt az üres hely. Nem tudjuk, nem váltották meg a jegyeket a távolmaradottak, vagy — tekintettel a jótékony célra — megváltották, de nem jöttek el. Ez utóbbi talán még fájdalmasabb, mint az előbbi eshetőség. Egyrészt azt mutatja: zsebből, ha muszáj, még áldoznak, de lélekbeli, vagy lélekkel, nem igen. Másrészt a rendezőség ügylátszik szintén inkább a pénzre vetette a

nagyobb súlyt, mint arra, hogy egy zsidó lelki élménynek nyerve meg a résztvevőket.

2. Azt halljuk, hogy a Zsoltár-est népszerűsítése szempontjából nem hatott kedvezően, sőt inkább ártott, mint használt az a mód, ahogy a kancellária az anyagi siker érdekében dolgozott. Fantasztikus hírek keringenek arról a presszióról, amelyet különösen a kancellár egyik mindenre kész famulusa a telefon mellett és személyesen is kifejtett. Akit képviselőtestületi tagság, kövédség,

szállítás vagy egyéb érdekkapcsolat fűz a kancelláriához, azt az elnökre, vagy a főtitkára, vagy mindkettőre való hivatkozással felhívták arra, hogy ennyi meg ennyi jegyet, amelyet a nevezettek egyenesen az ő számára rezerváltak, vegyen át. Fizetni azonnal is lehet. Az elnök úr és a főtitkár úr nagy súlyt helyeznek arra, hogy ő is a jótékony ügytényezői között legyen. — Hát hiszen szép-szép a cél, de talán szebb lett volna presszió alkalmazása nélkül.

MOZART ÉS A ZSIDÓK

»anni discretionis«-a

Írta: Dr. STEIN ARTUR

1787. október 29-én mutatták be először *Mozart-nak* Don Juan című operáját. A zenevilág e nagy eseményének tehát 1937 október 29-én volt a *150. évfordulója*.

A Don Juanon kívül a Szöktezés a szerályból, Figaró házassága, a Varázsfuvola és sok más világhírű zeneműnek szerzője, az 1756. évben Salzburgban született Wolfgang Amadeus *Mozart*, azonban *nemcsak mint zeneszerző halhatatlan*, hanem ismert a neve az *egyházjogban is: a zsidók anni discretionisát megállapító egyik rendelet Mozart iudicium discretionisára, szellemi érettségére, hivatkozik, mint bizonyítékra.*

Az anni discretionis — az az év, amikor a gyermek már *szellemileg érettnak* tekinthető — egyik nagyfontosságú, egyben sokat vitatott kérdése volt a megkeresztelésnek. Voltak ugyanis, akik az újszülött mielőbbi megkeresztelését követelték. De voltak viszont, akik a megkeresztelést a megkeresztelendő szellemi érettségéhez kötötték, hogy a megkeresztelendő értékelní is tudja a megkeresztelés

jelentőségét és fontosságát. Tertullianus — a Kr. u. 160—240 között élt egyházatya — csak az esetben véli megengedhetőnek a szellemi érettség előtti megkeresztelést, ha oly keresztapa tartja keresztvíz alá a gyermeket, aki leteszi helyette az egyházi hitvallomást, egyben kötelezettséget vállal arra is, hogy a gyermeket a keresztény egyház hitelvei szerint fogja nevelni. De megköveteli Tertullianus, hogy az így megkeresztelt szellemi érettségének elérésével öntudatosan is letegye, a hitvallomást és tegyen fogadalmat kereszténysége mellett.

De eldöntendő volt, hogy mikor éri el a megkeresztelendő ezt a szellemi érettséget. A tridentin zsinat véget vetett ennek a vitának, kimondván kötelező szabályként az újszülött mielőbbi megkeresztelését, sőt azokat, akik ezzel ellenkező nézetet hirdetnek, anathémával sújtotta. Ezzel az anni discretionis, a szellemi érettség évének, megállapítása is feleslegessé vált.

De csak pro foro interno, az egyházon belül. Mert pro foro externo továbbra is heves vitákra adott alkalmat az anni discretionisnak a megállapítása. Ettől függött ugyanis az, hogy a nemkereszteltek, különösen pedig a zsidók, hány éves korukban keresztelhetők meg. Ezt a kérdést ugyanis nem dönthették el egyedül és kizárólagosan kötelező hatállyal az egyházi fórumok, abba beleszólása

STREINITZER GYULA vas, réz, acélbútor és sodronygyébelé-üzeme. Speciális autogénhegesztő, tűzhelyek, kályhák, záruk, redőnyök készítése és szak-szerű javítása. Vendéglátás csak la. kivételben. ki-mondottan új anyagokból

Budapest, VII, Dob ucca 45. Tel.: 143-152.

Férjhezmenendők és nősülendők
fordújanak bizalommal a huszontéteztendője fennálló **Nagy Jenő** házassági irodájához. Budapest, Rákóczi ut hatvanegy. Telefon. (Dizkrét, cégjelészetlen levelezés.)

volt, beleszólást követelt az államhatalom is: egyház és állam álláspontja pedig nem mindenben és nem mindenkor volt egységes.

A keresztény egyháznak ugyan is az „egy nyáj, egy pásztor” elve és végcélja *térítési aktivitást* követelt híveitől. És mert üdvözültnek egyedül a megkereszteltet ismerte el az egyház, ezért a megkeresztelést *emberbaráti kötelességgént* fogta fel és teljesítette. Épp ezért végszükség esetén megengedte az egyház a nem keresztények megkeresztelését is, még ha a megkeresztelendő szellemi érettségének fokát nem is érte volna el, vagy már el is vesztette. Ugyanezen felfogásnak volt a következménye, hogy kétséges esetekben az egyház és nem is kétséges esetekben, egyes túlbuzgó hívek a megkeresztelés mellett döntöttek.

A tekintetben általában nem volt nézeteltérés, hogy a szülőkkel együtt korra és szellemi érettségre való tekintet nélkül gyerme-

kek is megkeresztelhetők. De különösen az volt vitás, hogy szülők nélkül, sőt *szülők akarata ellenére* hány éves korban térhet át a gyermek, keresztelhető meg.

Végre is abban történt megállapodás, hogy ily esetben az áttérés, a megkeresztelés *csak szellemi érettség* esetén engedhető meg és fogantatosítható. Ezt az egyház annyira magáévá tette, hogy Aquinói Szent Tamás Quaestiones-ében azt írja, hogy a kényszerű megkeresztelésnek nincs értelme: mert az ilyen gyermeknek vagy van kellő érettsége, vagy nincs. Ha nincs, akkor szülői hatalom alatt áll és súlyos bűn volna a természeti jog ellen a gyermeket szülőjétől elvonnai. Ha viszont a gyermeknek megvan már a kellő értelmisége, akkor meg a kényszer ülysem használ semmit, mert az ilyen gyermek természetes érzését követve, ismét visszaesne abba az eretnokségbe, amelyben szülője él.

(Folytatjuk)

Emlékek

Irta: FELEKI SÁNDOR

(16)

Makai Emil

Amikor Makai Emilnek, a kiváló poétának emlékét feljújtom, egy-egy meleg napsugár lopózik szívembe. Istenem, hogy elszállt az idő! Már 47 éve annak, hogy én mint kezdő orvos és kezdő poéta és ő is mint kezdő költő együvé kötöttünk a Teréz körút 37. számú ház második emeletének egy kis udvari szobájába; Schneck Lipót jóraváló pincemesterhez, akinek áldott lelkű felesége megkülönböztetett figyelemmel kezelte a két versfaragót. Barátságunk már néhány évvel előbb megpecsételődött. Ő 20, én meg 24 éves voltam, kezemben az orvosi diplomával és várva a jövőndi pácienseket, ő pedig a válaszüton, vajjon pap vagy író legyen. — A kis szobában jól megférünk együtt. Makai nyugodtan írhatta verseit az asztal egyik végén (mert íróasztalunk nem volt) én meg a másik végén, mialatt éberen figyeltem, mikor jön már a várva várt beteg s ha néha-néha egy-egy beteg felvetődött (manapság már cintábla után egy se kerül), szegény Coc, mert így neveztük becézve, sorsában megnyugodva, kezében papírral és írónal, a sötét kis éléskamrába vonult, annak falához támasztotta a papírt, így folytatta versét és megszülettek a napsugaras szerelemlről szóló gyönyörű versei. Egy ízben megféledeztem s nem szóltam neki, hogy a páciens már eltávozott és szegény Emil kétóra hosszat a fal-

hoz támasztott papíron folytatta a verselést a kamarában, mely bátran volt „sötét kamarának” mondható. Délutánonkint mindig volt vendégünk az íróvilágból. Heltai Jenő, Szomaházi István, Palágyi Lajos, Palágyi Menyhért, Vázsonyi Vilmos és Jenő. Már akkor mindegyik jó nevet vívott ki. Közülök már csak Vázsonyi Jenő nyugalmazott államtitkár és az államvasutak elnökgazdátja él, aki akkor egy szikrázó epigrammákat tartalmazó verses kötetet adott ki Verus álnéven s később mint elsőrangú közzgazdasági tekintély kiváló tudásával nagy elismerést szerzett nemcsak magának, de a zsidóságnak is. Nem rég sóhajtozva beszélgettünk az elmúlt szép napokról, amikor ő és öccse Vilmos, aki már ezidő tájt nagy politikai szerepet vitt és a Pesti Hírlap ünnepelt vezéreik-írója volt, továbbá Makkai meg én délutánonként kalábertztünk — negyed krajcáros alapon.

Makai igen szorgalmas volt. Kötetményei sűrűn jelentek meg a legelőkelőbb irodalmi folyóiratokban: a Magyar Szalonban, a Hétben, továbbá a Fővárosi Lapokban, mely az egyetlen napilap volt a világon, ahol csak szépirodalmi munkák láttak napvilágot. Buzgó munkatársra volt még a Magyar Zsidó Szemlének is, ahol a régi héber költőket, Marmelot, Juda Halévit, Ibn Gabirolt, Al-Khavizit és másokat mutatta be mesteri for-

dításban: Ezen fordítások 1891-ben Zsidó Költők címmel jelentek meg és Makkai egyszerre ünnepelt poéta lett, akiről az összes lapok a legnagyobb magasztalással írtak.

Egy ízben pirulva vallotta be nekem, hogy ő reménytelenül szerelmes egy gyönyörű, 16 éves leányba, P. Margitba, akit Bánóczi József, az izr. tanítóképző tudós igazgatója ajánlott a bájos leányka szüleinek figyelmébe. Így került a magyar irodalom tanítójaként a Szobi-utcai palotába Makai Emil, a rabizeminerium hallgatója s ez a szép lány adott útírányt Makai további költészetének és sarkalta őt mélységükkel megindító szerelmi verseinek megírásához. Szegény Emil élete most már nyugtalan és zaklatott lett. Egyrészt azért, mert napról-napra, valahányszor csak oktatásra oda járt, jobban és jobban érintette szívét a reménytelen szerelm, másrészt nagy lelkiálsága miatt, hogy feleserleje-e a papi pályát az íróival vagy sem. Már ekkor gyakran elmaradott az szeminárium előadásokról és inkább írók társaságában és szerkesztőségekben töltötte idejét. Az öreg héber foliások pedig szépen pihentek. Fischer Enoch, a tudós makói rabbi, szintén értesült a szomorú valóról, hogy szeretett Emil fia mindgyakrabban kerüli a szemináriumot és nem paphoz illő életmódot folytat. Felrándult több ízben Pestre és meghatót szavakkal iparkodott fiát a bizonytalan írói pályáról lebeszélni. A saját papi állására és személyére is mélyen bántónak találta még a gondolatot is, hogy fia ott hagyja a papi hivatást. Magyaros eszimbán járó, hatalmas természetű, szép öreg úr volt. Engemet is, mint Emil fiának jóbarátját és lakótársát kérve-kért, hogy iparkodjam fiát a — szerinte — végzetes lépésről lebeszélni, de előre jeleztem, hogy eredményre nincs sok bizalmam. Hiszen, mondotta Makai, csak nem képzelitek, hogy földbirtokeos szülei a főúri kenyelmben élő Margit lányukat egy zsidó paphoz adják feleségül, akinek talán valamely Isten háta mögötti faluban kell majd életét tetgeníe. Neki, folytatta, mint poétának és szerkesztőnek kell hírnevet szereznem, hogy Margit kezét elnyerhessem. De így is csak talán, talán, tette hozzá sóhajta. Imádoztjáról szóló megkapó, meleg, gyönyörű lírai versei mind sűrűbben jelentek meg a lapokban, de egy arra szóval sem merte a szép leánynak szerelmét bevallani.

Makai mind sűrűbben csak késő éjjel vetődött haza: mert írókkal kávéházban töltötte idejét. Én akkor már aludtam s napokig nem beszélgettünk egymással. Tehát úgy segítettünk ezen, hogy asztalunkon egy papírdarab volt s azon üzengettünk egymásnak nagy részt versben. Az időben sokszor hánytam szemére, miért nem vallja be szerelmét ideáljának. Egy napon ezt a kis verset találtam asztalunkon:

Az első szerelem múltó gyönyör.
Amely csak akkor édes, ha gyötör.
Mikor minden szív gyáva, oktalan
S azért boldog, mivel — boldogtalan.

Másnap a páiron ez a válasz állott:

Makai Emil!
Ne légy oly szemlél!
Nem kell oda sóv beszéd.
Csak ez: Kérem a kezét!

A következő nap, Makai így folytatta:

A tanácsod meg nem győz.
Szólhát hozzám a kis őz:
Kezem öné nem lehet!
S ez megölné engemet.
Ha a szívem kánban ég is,
Némán várom sorson mégis.

Másnap e sorokat fölöttem:

A gyávának egy a sorsa:
Nem kalács, csak száraz morzsa.
A Margitvers bármily sűrű,
Mégsem eljegyezsi gyávú.

Sokszor humoros verseket is küldöttünk egymásnak. Amikor egy ízben szabója kereste, ezt írtam közös papírlapunkra:

Ép most volt itt szabód, Áron.
A számlán állt: Szabott áron!
S mert nem talált, gyúlt haragra.
Szörnyű átkát rád faragva.

Makaitól a következő választ kaptam:
Egy páciens ma keresett.
Hogy segíts tán rajt — keveset.
Várhatsz megint egy fél évet.
Míg új beteg hozzád téved.
Egész szívből sajnál téged Emil.

De már ezt nem hagytam magamon száradni s másnap e bökverset olvashatta Emil:

Emil, szabód itt volt újra,
Haragjában nagyot fújva
És kezében lobogtatott
Nem zászlót, de számlát, hatot
Mi volt bennük, jól tudhatod.

A héber foliánsokat már csak néha-néha, pro forma vette kezébe és már mint elismert poétát ünnepték. De még mindig tagadta, hogy ott hagyta a szemináriumot. Valóban meg nem jelentette be az onnan való kilépését, de ez most már csak formaiság volt. Egy alkalommal izgatottan robogott be a szobába: Képzeld, Margit így szólt hozzám: Olvastam egy szép versét A Hét-ben. Mindketten elpirultunk, hiszen az egy Margit-vers volt. De én sajnós, gyáva voltam ahhoz, hogy szerelmemet élő szóval is bevalljam. Margit atyjának füléhez is eljutott a hír, hogy tanítója leányát a lapokban szerelmes versekkel csornolja s azzal oldotta meg a gordiuszi csomót, hogy egy nap megköszönte Makainak, hogy leányát a magyar irodalom ismeretébe beavatta, de most már — mondá —

további tanítására nincs szükség. Ez végzetes csapás volt s ezért mindenfelé kutatta, hova jár, hol fog nyaralni a szép Margit s boldog volt, ha csak messziről is üdvözölhette. A tolokodás távol állott az ő végletlen szerény, finom, kedves egyéniségétől. Minden reggel aggóva vette kezébe a napilapokat s kereste a hírt, vajjon nem jegyezte-e el magát imádótija. Minden ismerősét, barátját megkérdezte, hol és mikor látták a széke copfos, rózsás arú szép lányt s boldog volt, ha hírt kapott felőle.

Mindjobban belesodródott a hirlapírói életbe. Belső munkatársa lett a Magyar Szabonnak, A Hétnek, a Pesti Naplónak s rendszerint hajnali háromkor vetődött haza. Lakásunkkal szemben, a Teréz körút és Szondy-utca sarkán volt akkoriiban az Eifel-kávéház. Ide jártunk reggelizni úgy déli — tizenkét óra tájban. Egy ízben Makait hiába értesztettem s erre a következő kádeczárt faragtam, őt alaposan megárváza:

Makai, kelj fel!
Vár már az Eifel.
Van ott kavé és tejfel.
Pufj, Teufel!

Ezt az utolsó sort már Makai morgogta, megfordult a fal felé és — tovább aludt.

Egy évig laktunk együtt. Én 1891 novemberében Stiller tanárhoz kerültem, mint assistens, a Zsidó Kórházba és ő leköltözött a házban a második emeletről az elsőre, egy sötét udvari szobába. Ha meglátogattam, ez volt első kérdése: Nem láttad őt? Mit hallottál róla?

Egy ízben, mikor nem volt otthon, megvizsgáltam könyvszekrényét. A héber öreg könyveket újjnyi vastag por lepte. Csak pietásból tartotta azokat még ott.

Pályájának ragyogó állomásai: a Zsidó Költők, Margit és Poetasors verses művei, melyek forró, mélyen megható sóhajtlások az ő Margitja után, továbbá a Tudós professzor Hatvani, Kaland, a Robinsonok apródja színművei, melyek a Nemzeti és Vígszínházban arattak nagy sikert.

Utoljára még az a kitüntetés érte, hogy a Nemzeti Színház titkára lett. Ragyogó költői pályájának közepette, egy alattomos kór, a szívbelhártyalob, oltotta ki fiatalon, 31 éves korában, 1901-ben napsugaras, boldog és mégis boldogtalan életét. Ott lakott és ott halt meg a Vörösmarty-utca 11. a. számú ház harmadik emeletén, özvegy nővérénél, aki nagy szeretettel ápolta. Koporsójánál nővéren kívül ott zokogtak azóta szintén elhunyt fivére, a kiváló tudós, dr. Fischer Jakab orvosi főorvos, két kis unokáéé, Endre és Ernő, kik közül az első jeles sebészfőorvos, a másik pedig a Belyárosi Takarékpénztár kitűnő vezérigazgatója és ott könnyezett a magyar irodalom sok-sok kiválósága.

Már nem élte meg, hogy az ő imádott s örökké szép maradó versekben megzengett Margitja L. László földbirtokos felesége lett.

Most ott pihen imádott atyja és anyja mellett a makói zsidó temetőben a régi héber költészet feltámasztója, a szívbe markoló lírai versek drága dalosa. Sírkövére oda szállnak a madarak s énekelnek annak, aki másokat annyszor könynyeztetett meg csengő verseivel.

(Folytatjuk)

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó*. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben a hirdetés árának megfelelő összegű levéllyel a kiadóhivatal címére beküldeni.

VALLÁSOS urilány, jólmenő üzlettel férjhez menne 40 év körüli, állásban levő úrhoz, esetleg özvegyhez is. „*Jó anya*” jeligére a kiadóhivatalba.

JÓALLÁSBAN levő textil műszaki tisztviselő megismerkedne házasság céljából 18—22 éves urilánnyal. Közvetítők kizárva. „*Ideális házasság*” jeligére a kiadóhivatalba.

FÉRJHEZMENNE 55 éves korrekt úriemberhez csinosnak mondott úrnő 4 szobás gyönyörű lakással és némi hozománnyal. Leveleket a kiadóba „*Szép ősz*” jeligére kérek.

PERFEKT 50 év körüli szakácsnő keres *zsidó intézmény*. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kérünk.

INTELLIGENS nagyműveltségű úrnő elmenne beteg úrnő vagy úr mellé társalkodónőnek vagy ápolónőnek. „*Megbízható*” jeligére a kiadóba.

HÁZVEZETŐNŐI állást keres *nemzetül jól beszélő úrnő*. „*Minden munkát vállalok*” jeligére a kiadóhivatalba.

MŰVÉSZI kézimunkát olesón készíték. *Krausz Franciska*, VII., Péterffy Sándor-utca 7. IV. em.

SZERÉNY *szobát keresek* teljes ellátással, ármegjelölések. „*Rituális*” jeligére a kiadóba.

EREDETI amerikai *Underwood portable* írógép eladó. — Cím a kiadóban.

LEGSZEBBEN és legolesóbban fest, mos, tisztít *Geröffy* gőzmosóda. *Aki e lapra hivatkozik, 5% kedvezményben részesül*. VI., Szondy-utca 66—68.

TELJESEN ÚJ *Rotarex porszívógép*, minden tartozékával együtt, ebédli bronzszállár, *díszlámpa* eladó. VII., *Baresay-utca 3.*, földszint 1.